ملت دموکراتیک
KODAR
نشریه‌ی اجتماعی،فرهنگی وسیاسی
جامعه‌ی دموکراتیک و آزاد شرق کوردستان
FREE AND DEMOCRATIC SOCIETY OF EASTERN KURDISTAN
سال سوم ویژه نامه
شهریور ماه سال یکهزاروسیصدونودوشش
September 2017

ویژه نامه

کنگره‌ی ملی کوردستان

Kongreya Neteweyî ya Kurdistanê

مقالاتی با محوریت
چرای و چیستی
کنگره‌ی ملی کورد
و موانع پیشروی آن

با مطالبی از
ریبوار آبدانان
زیلان وژین
فواد بریتان
آمد شاهو
آرمانج ساریا
دیار غریب

فایل

کنگرەی ملی کوردستان

بۆ گەلەکەمان و راي گشتي ۴

دولت_ملت مساوی با جنگ بی‌پایان / فواد بریتان ۲۰

فرصت‌ها و تهدیدها / ریوار آبدانان ۲۹

مسئلەی کورد، بایدها و نبایدها / زیلان وژین ۳۳

همگرایی ملی و نقش زنان کورد در امر سیاسی / آرمانج ساریا ۳۹

نەبوونی سەکۆیەکی نەتەوەیی / دیار غەریب ۴۱

پرسی یەکێتی نەتەوەیی / آمد شاهۆ ۴۹

نشریەی اجتماعی فرهنگی سیاسی

FREE AND DEMOCRATIC SOCIETY OF EASTERN KURDISTAN

سال‌سوم نامەی ۹ شهریور سال‌یکهزاروسیصدونودوشش

تحریریه

باران بریتان
سربرز کرماشان
شورش پاوه
زاگرس مانی

کمیتەی رسانە کودار

KODAR

آثار چاپ شده در ماهنامەی ملت دموکراتیک دیدگاه گردانندگان آن است.

تحریریه حق انتخاب و ویرایش آثار را برای خویش محفوظ می‌داند.

منتظر آثار، نظرات و انتقادات شما هستیم.

www.kodar.info

بۆ گەلەکەمان و رای گشتي

کار و خەباتي کۆنگرەي نەتەوەيي کوردستان لە پێناو «یەکێتي نەتەوەيي» قۆناخي یەکەمي بە سەرکەوتوويي بە ئەنجام گەیاند و ئێستاش دەربازي قۆناخي دووەم بووە. لە قۆناخي یەکەمدا بابەتي وەك پێويستي و گرنگي يەکێتي نەتەوەيي بە لەبەرچاوگرتني هۆکارە مێژوويي و هەنووکەییەکانیەوە خرانە بر باس و لێکۆڵینەوە. لە راگەیاندراوي کۆتايي «راوێژي يەکێتي نەتەوەيي کوردستان» کە لە شاري سلێماني بە بەشداربووني ژمارەيەکي زۆر لە نوێنەري پارتە سیاسییەکان، رێکخراو و دامەزراوەکان، رۆشنبيران، نووسەران، مامۆستاياني زانکۆ و کەسايەتي کۆمەڵایەتییەکان پێکهات، ئەو راستییە دەستنیشانکرا کە بە لەبەرچاوگرتني هۆکارە مێژوويي و هەنووکەییەکان يەکێتي نەتەوەيي و کۆنگرەي نەتەوەيي پێويستييەکي گرنگ و دەست لێبەرنەدراوە. هەموو پێکهاتە سیاسي و کۆمەڵایەتییەکان کە بەشداري «راوێژي نەتەوەيي» بوون لە رێگاي ئەنجامنامەي کۆتايي کۆبوونەوەکەوە رايانگەیاند کە پێويستيە ئەو ئەرك و بەرپرسيارێتییەي کە دەکەوێتە سەرشانيان جێبەجێ دەکەن. لە ئەنجامنامەي کۆتايي دا بريار درا کار و خەباتي يەکێتي نەتەوەيي بە بێ راوەستان بەردەوام بکرێت و چوارچێوەي هەنگاوەکاني قۆناخي دووەم دارێژرا. لە ئەنجامنامەي کۆتاييدا، سێ برياري گرنگ وەرگيران کە وەکو تيرەغەي پشتي (ستون فەقەراتي) يەکێتي نەتەوەيي پێويستە پێك بهێنرێن. يەکەم، گفتوگۆ لەسەر ئەو بنەما، نرخ و رێبازەيە کە يەکێتي نەتەوەيي لە سەريان بونياد دەنرێت. دووەم، گفتوگۆ لە سەر، بنەما، بەها و رێبازەکان تەنيا بە کۆبوونەيەك يان بە بەشێکەوە سنووردار نەمێنێت، بەڵکۆ هەر چوارپارچەي کوردستان، ئەوروپا و هەموو ئەو شوێنانە کە کورد لێي دەژي لە خۆوە بگرێت. هەروەکو چۆن لە کۆبوونەوەي یەکەمدا، ئەنجامي ئەم گفتوگۆيانە لە کۆبوونەوەيەکي دووەمدا باسيان لەسەر بکرێت و شەرتومەرج بۆ هەنگاوي سێهەم فەراهەم بکرێت. گفتوگۆ لە سەر بنەما، نرخ و رێباز تەنيا لەگەڵ پارتە سیاسییەکاندا بەڕێوە نەبردرێت، بەڵکۆ لەگەڵ رۆشنبير، نووسەر، هونەرمەند، رێکخراوە پيشەييەکان، رێکخراوەکاني ژن و گەنجان، سەنديکاکان، گروپ و جەماعەتە ئايينيەکان واتە لە گەڵ هەموو کۆمەڵگادا بەڕێوە ببردرێت. ئەمەش دەبێتە برياري سێهەم کە دەتوانێت تيرەغەي پشتي (ستون فەقەراتي) يەکێتي نەتەوەيي پێك بهێنێت.

بريار لە سەر باس کردني، بنەما، نرخ و رێباز تا دوا رادە بڕيارێکي بە جێيە. نەبووني باس و گفتوگۆيەکي وەها کەم و کورتييەکي گەورەي پرۆسەي بە نەتەوەيي بووني کوردە و لە کاتي ئێستادا پێوستييەکي دەستلێبەرنەدراوە. کەم و کورتييەکە ئەمەيە: نەتەوايەتي واتە زيهنييەت و ناسنامەيەکي هاوبەش. ئەگەرچي زمان، کەلتوور، مێژوو و جوگرافياي هاوبەش بنەماي مێژوويي و ماددي بۆ نەتەوايەتي پێك دێنن بەڵام ئەگەر ئەمانە بە پشتبەستن بە بنەما، بەها و دامەزراوەکان نەگەيەندرێنە ئاستي زانابوون و زيهنييەتێکي هاوبەش نەتەوايەتي پێك نايەت. لەم واتايەدا، پرسي يەکێتي نەتەوەيي تەنيا پرسێکي ئاسايي يەکێتي سياسي نييە کە لە هەندێك کێشەي پراتيکييەوە سەرچاوەي گرتبێت. ئەگەر وابايە، لەمێژە چارەسەر کرابوو. پرسي يەکێتي نەتەوەيي پرسي پێکهێناني زانين و زيهنييەتێکي هاوبەشە لە لايەن هەموو تاکەکاني «نەتەوە» و هەموو چين و توێژە سياسي و کۆمەڵايەتي و کەلتووريەکان لە دەوري هەندێك بنەما و بەها. پرسي يەکێتي نەتەوەيي تەنيا پرسي ئەو ناکۆکييانە نييە کە بە هۆي سياسەتي هێزە دەسەڵاتدارەکاني سەر کوردستان لە نێوان بەشەکاني کوردستان، پارتە سياسيەکان و هێزە کۆمەڵايەتييەکان هاتۆنەتە ئاراوە، بەڵکۆ لە هەمانکاتدا ئاوێنەي بارۆدۆخي کۆمەڵايەتيمانە. ئەگەر بمانەوێ روونتر باسي بکەين، ئەگەر پارچەگەرايي، عەشيرەتگەرايي، هەرێمايەتي، ئايين پەرەستي، مەزهەب پەرەستي، و حيزبايەتي لە نەتەوە گرنگتر بێت و ئەم چەمکانە هێشتا لە کوردستاندا رەواجيان هەبێت و خەڵك لە دەوري خۆيان کۆبکەنەوە، ئەمە لەو راستييەوە سەرچاوە دەگرێت کە لە بابەتي بنەما و بەهاکاندا لە ئاستي نەتەوەييدا هاودەنگيێك لە ئارادا نييە. لێرەدا مەبەستمان بوختان بۆ سياسەتێك نييە کە خيتابي بەشێك، عەشرەتێك، هەرێمێك، ئايينێك، مەزهەبێك يان چينێك دەکات. مەبەست ئەوەيە کە ئەم خيتابە لەگەڵ بنەما و بەها نەتەوەييەکان هاوئاهەنگ نييە. ئەمە خاڵێکە و دستنيشانمان کردوە. کەسێکي پێي تاوانبار ناکەين. چۆنکە وێڕاي ئەو ئاستە گرنگەي کە بەدەست خراوە، وەکو نەتەوە، هێشتا لە بابەتي بنەما و بەهاکاني يەکێتي نەتەوەي لێك هاودەنگييەکي تەواومان نييە.

ئەو پێويستييەي کە دەبێتە سەبەب باس لە بنەما، بەها و رێبازەکاني يەکێتي نەتەوەيي بکەين ئەمەيە: نەتەوايەتي و يەکێتي نەتەوەيي، هەروەکو چۆن بو نەتەوەکاني دي، بۆ کوردانيش قۆناخێکي زيندووە و بەرەو پێشەوە دەڕوات.

قۆناخەكاني نەتەوايەتي كە لە ئەوروپاوە دەستي پێكرد و لە زۆر شوێني دونيادا بڵاو بوونەوە، لە سەر بنەماني نەتەوەپەرستي، سەرمايەداري و نەتەوە-دەوڵەت هاتنە ئاراوە. هەربۆيە ئەو «نەتەوايەتي»انەي كە لەسەر ئەم بنەمايە پێك هاتن، فاشيست و شۆڤن و داگيركەرانە بوون. هۆكاري بنەڕەتي هاتنە كايەوەي شەڕەكاني يەكەم و دووەمي جيهاني و زۆر شەڕێ هەرێمي دي، چەمكي «نەتەوايەتي» لە سەر بنەماي نەتەوەپەرەستي، سەرمايەداري و نەتەوە-دەوڵەتە. «نەتەوايەتي» تورك و فارس و عەرەب كە لە رۆژهەلآتي ناوين دا كورديان خستە نێو بەرداشي جينوسايدي جەستەيي و كەلتووريەوە، خاوەن رەگ و ريشەيەكي نەتەوەپەرەستي، سەرمايەداري و چەمكي نەتەوە-دەوڵەتن. هەر بۆيە، زۆر گرنگە ئەوە دەستنيشان بكەين كە ئايا نەتەوايەتي يان يەكێتي نەتەوەيي لە سەر بنەما، بەها و دامەزراوەكاني سەرمايەداري و دەوڵەت-نەتەوە پێك بێن يان لە سەر بنەماي بنەما، نرخ و دامەزراوە دێموكراتيەكان.

لەبەر ئەو راستييەي كە نەتەوايەتي كورد درەنگتر لە نەتەوايەتي فارس و تورك و عەرەب و هەروەها لە ژێر گوشاردا پێشكەوتووە، كوردان لەم بابەتەدا لە سەر دووريێانێكدا ماونەتەوە. ئەم دووريێانە لە نێوان نەتەوەيەرەستي (وەك ئايديۆلۆژياي نەتەوايەتي) و نرخ و بەها گەردوونيەكاني ئەم سەردەمە دايە. كورد لەبەر ئەوەي كە درەنگ كەوتوونەتە نێو قۆناخي نەتەوايەتييەوە، نرخە بەرزەكاني ئەم سەردەمە وەك دێموكراسي، مافەكاني مرۆڤ لە مافي تاكەكەسيەوە تا مافي كولەكتيف(بە كۆمەڵ)، ئازادي ژن، يەكساني و ئازادي وەكو بەشێكي دانەبڕاوي ناسنامەي نەتەوەيي خۆيان دەزانن. ئەمەش كوردان هاندەدات كە نەتەوايەتي و يەكێتي نەتەوەيي خۆيان لەسەر بنەماي دێموكراسي پێش بخەن. بەلآم ئەو سياسەتي نكۆڵي و گوشارانەي كە بە سەرياندا سەپێنراوە و ئەو بير و بووچوونانەي كە لە سەدەي رابردووەوە ماونەتەوە مەيلي نەتەوەپەرەستي بەهێز دەكەن. لێرەدا، كێشەي بنەڕەتي كوردان ئەو نييە كە ئايا نەتەوايەتي كورد و يەكێتي نەتەوەيي كورد پيك دێت يان نا، بەڵكۆ ئەوەيە كە ئەم نەتەوايەتي و يەكێتي نەتەوەييە لە سەر بنەماي دێموكراتي پێك بێت يان لە سەر بنەماي نەتەوەپەرستي و نەتەوە-دەوڵەت. ئەم پرسە نەك تەنيا چارەنووسي كوردان، بەڵكۆ چارەنووسي هەموو گەلاني رۆژهەلآتي ناوين ديار دەكات. پێشخستني نەتەوايەتي و يەكێتي نەتەوەيي كورد لە سەر بنەماي نەتەوەپەرستي و نەتەوە-دەوڵەت هەم دەبێتە هۆي سنوورداربوون و قەتيس مانەوەي كوردان و هەم شەڕێكي بێ كۆتايي لەگەڵ نەتەوە-دەوڵەتەكاني ئێستادا. بەلآم نەتەوايەتي و يەكێتي نەتەوەيي كە لە سەر بنەماي زيهنييەتي «نەتەوەي دێموكراتي» پێش بكەوێت هەم رێ لە بەر چارەسەري كێشەي كورد دەكاتەوە و هەم دێموكراتيزەبووني رۆژهەلآتي ناوين. دۆخي سۆسيۆلۆژيكي كوردان، واتە كۆمەڵگا فرە رەنگەكەيان، و ئاستي بڵندي زانستي سياسي كە بە دەستيان هێناوە ئەوان هان دەدات كە نەتەوايەتي و يەكێتي نەتەوەيي خۆيان لە سەر بنەماي دێموكراتي پێك بهێنن. بەلآم چەمكي نەتەوەپەرستي و دەوڵەت-نەتەوە هەم يەكێتي نەتەوەيي تووشي زۆري و زەحمەتي دەكات و هەم مەترسي بۆ سەر فرەرەنگي كوردان دروست دەكات. چۆنكە نەتەوەپەرەستي نەك تەنيا لە بەرامبەر دەرەوە، بەڵكۆ لە ناوخۆشدا دايم تاكڕەوي و هژموٚني دەسەپێنێت. ئەمەش دەبێتە هۆي ئەوەي كێشە و ناوكۆكي هەم لە ناوخۆ و هەم لە دەرەوە دروست بێت. بژاردەي نەتەوايەتي دێموكراتي و يەكێتي نەتەوەيي دێموكراتي، لە بەر ئەوەي ئەو نەرمييە دەنوێنێت كە تەنانەت نەتەوەپەرستيش وەكو رەنگێكي نێوخۆيي تەحەمول بكات، هەم لە ناوخۆ و هەم لە دەرەوە چارەسەري زۆرتر دەهێنێتە ئاراوە.

لەبەر ئەوەي كە نەتەوايەتي كاري پێكهێناني زانين و زيهنييەتي هاوبەشە، بلآوبوونەوەي گفتوگۆ لە سەر بنەما، بەها و رێبازەكان لە هەر چواربەشي كوردستان و هەر شوێنێك كە كوردي لێيە خاوەن گرنگييەكي تايبەتە. چۆنكە ئەو بنەما و بەهايانەي كە هاودەنگييان لەسەر هەبێت دەبنە زەمينيكي هاوبەش بۆ

ئەوەي كە كورداني هەموو دونيا لە دەوري يەك كۆ ببنەوە. داگيركەران چەندە كە كورديان لە بواري جوگرافيدا دابەش كردبێت، هۆكارە مێژوويي و ئابوورييەكان چەندە كورديان لە ولآتي خۆي دوري خستبێتەوە, كوردان دەتوانن بە يەكگرتن لە دەوري ئەم بنەما و بەهايانە نەتەوايەتي و يەكێتي نەتەوەيي خۆيان بە سەركەوتوويي بەرەو پێشەوە ببەن. ئەم بنەما و بەهايانە لە هەمانكاتدا دەبێتە هۆي دروستبووني زانابووني نەتەوەيي هاوبەش و زيهنييەتێك كە بتوانێ هەموو دەوڵەمەندييە كەلتووري، كۆمەلآيەتي و ئاييني و مەزهەبي كۆمەڵگاي كوردي يەك بخات. لەم واتايەدا، ئەو بنەما و بەهايانە كە كۆدەنگييان لەسەر دروست بێ، دەتوانن وەكو دەستووري بنەڕەتي كوردستان رۆڵ بگێڕن. لەبەرئەوەش، باس كردني ئەم بنەما و بەهايانە لە چوار بەشي كوردستان و دەرەوەي ولآت دێتە واتاي بونيادناني دەستووري دێموكراتيكي كوردستان بە شێوەيەكي زۆر گەوهەري و لە سەر ئەساسي بنەما، بەها، رێباز و دامەزراوە دێموكراتييەكان.

سنووردارنەكردني باس و نيقاشي يەكێتي نەتەوەيي بە پارتە سياسيەكان و بابەتي يەكێتي سياسي لە بەر ئەوەيە كە يەكێتي نەتەوەيي خاوەن كارەكتەرێكي وەهايە كە پارتە سياسييەكان تێدەپەڕێنێت و پەيوەندي بە هەموو كۆمەڵگاي كوردستانەوە هەيە. چۆنكە بابەتەكە تەنيا يەكێتي سياسي نييە، بەڵكۆ يەكێتي نەتەوەيي يە. تا ئەو كاتەي كە يەكێتي نەتەوەيي نەيەتە ئاراوە، هەل بۆ يەكێتييەكي سياسي تەندروست و درێژخايەن لە نێوان هێزە سياسيەكاندا نارەخسێت. لەبەرئەوەش، لە تاك تاكي كۆمەڵگاوە بگرە تا دەگاتە هەموو چين و توێژ و دامەزراوە كۆمەلآيەتي و سياسي و كەلتوورييەكان بەشداريووني هەمووان گرنگە. بەشدار بوونێكي لەم چەشنە خاوەن كاراكتەرێكي دێموكراتي دەبێت، لەبەر ئەوەي كە هەم هەموو تاك و و هەموو توێژێكي كۆمەلآيەتي لە خۆوە دەگرێت و هەميش هەر تاك و توێژێكي كۆمەلآيەتي گوزارشت لە بير و را و نرخ و ماف و داواكارييەكاني خۆي دەكات. ئەمەش دێتە واتاي ئەوەي كە نەتەوايەتي كورد و يەكێتي نەتەوەيي لەسەر بنەمايەكي دێموكراتي پێش دەكەوێت.

لە سەر ئەم بنەمايانە، بۆچووني تەڤگەرەكەمان بۆ بنەما، بەها و رێبازي يەكێتي نەتەوەيي بە شێوەي خوارەوەيە:

بنەماكان:

١ **نەتەوەي دێموكراتي كورد:** نەتەوايەتي قۆناخێكي زيندووە كە لە رەوتي مێژووە سەرچاوەي گرتووە، ئەمڕوش بەردەوامە و كۆمەڵگاكان بەرەو داهاتوو دەبات. ئەگەر چي زمان، كەلتوور، مێژوو و نيشتمان فاكتەري گرنگي نەتەوايەتين، بەلآم چارەنووس سازترين و سەرەكيترين فاكتەر زانين و زيهنييەتي هاوبەشە. ئەگەرچي دەوترێت كە نەتەوەكان لە سەردەمي سەرمايەدرايدا هاتۆنەنە ئاراوە، نەتەوايەتي بەرهەمي سيستەمي سەرمايەداري نييە. بە پێچەوانە، سيستەمي سەرمايەداري و زيهنييەتي نەتەوەپەرست و دەوڵەت-نەتەوەي ئەو بۆتە قەسابخانەي نەتەوەكان و كەلتوورەكان. چەمكي نەتەوايەتي لە سەر بنەماي نەتەوەپەرستي و دەوڵەت-نەتەوە نەك تەنيا زۆر نەتەوەي بە هۆي مێتينگەري و ئاسيميلاسيۆن(تواندنەوە) لە ناو بردووە، بەڵكۆ بۆتە هۆي لەناوچووني زۆر لەهجە، كەلتوور و ناسنامەي ئاييني جياواز لە دەرووني ئەو نەتەوەي كە بونيادي ناوە. واتە لە ژێر ناوي نەتەوايەتيدا جينوسايدي كەلتووري پێك هاتووە. كوردان كە كەوتوونەتە نێو بەرداشي دەوڵەتەكاني تورك، فارس، و عەرەبەوە و هەوڵدراوە كە بە گوشار و سياسەتي تواندنەوە لە ناو ببرێن لەبەر دەوڵەمەندي كەلتووري و مێژووييەكەيان توانيويانە لە

قۆناخـي نەتەوايەتييـدا خۆڕاگـري بكـەن و لـە سـەر پێـي بمێننـەوە. نەتـەوەي كورد لەبـەر ئەو هەمـوو ناسـنامە كۆمەڵايـەتي، كەلتـووري، ئاييـني و مەزهەبييـەي كـە تێـدا هەيـە توانييويـەتي خـۆي بپارێزێـت، و لـە دواي هەمـوو ئـەو هێرشـانەي كـە كراوەتـە سـەر خـۆي جارێـكي دي لـە نوێـوە بونيـاد نـاوە. لەبـەر ئەمـەش بـۆ ئـەوەي كـە نەكەوينـە نێـو داوي سيسـتەمي سـەرمايەداري و چەمـكي نەتەوەپەرەسـتي و دەوڵەت-نەتـەوەي ئـەو بـۆ «نەتەوايـەتي» و بـە دەسـتي خۆمـان نەبينـە جەلـلادي كەلتووريـي خۆمـان و هەروهـا بتوانـين پێشـكەوتني كۆمەڵايـەتي خۆمـان لـە رێگـەي سروشـتي و ديموكراتيـەوە مسـۆگەر بكەيـن، پێويسـتە نەتـەوەي كـورد بـە شـێوەيەكي راسـت پێناسـە بكەيـن. لـە سـەر ئـەم بنەمايـە **نەتـەوەي كـورد لـە كـوردي كرمانـج، سـۆران، باديـني، لـوڕ، كەلهـوڕ، لـەك، هەورامـي، زازا، فەيـلي، شـەبەك ... كاكەيـي، يارسـان، ئێـزدي، زەردەشـتي ، كـوردي عەلـەوي، كـوردي موسـوڵماني شـێعە و سـونني ، بەهايـي، ... كـوردەكاني خوراسـان و هەروەهـا هەمـوو ئـەو كوردانـە پێـك دێـت كـە لـە هەرێمـە جۆراجـۆرەكاني رۆژهـەڵاتي ناويـن و شـوێنە جياجياكاني جيهانـدا بـە تايبـەت لـە ئەوروپـا و روسـيا و قەفقـاز دا ژيـان دەكـەن. نەبـوون يـان دەركـردني هـەر يـەك لەمانـە كوردايەتييـەكي لاواز، بريـندار و سـەقەت دەكات.**

٢ **نيشـتماني ئـازاد، يەكگرتـوو و ديموكـرات: نەتـەوەي كـورد يەكێكـە لـە كۆنتريـن گـەلاني رۆژهـەڵاتي ناويـن. كوردسـتان كـە لـە سـاڵي ١٦٣٩ لـە ئەنجامـي پەيمـاني قـەسري شـيرين لـە نێـوان ئيمپراتۆرييـەكاني سـەفەوي و عوسـمانيدا و هەروەهـا پەيمانـەكاي سـايكس-پيكۆ و لـۆزاني سـاڵەكاني ١٩١٦ و ١٩٢٣ لـە نێـوان دەوڵەت-نەتـەوەكاني توركيـا، ئێـران، سـوريە و ئێراقـدا بـۆ چـوار پارچـە دابەشـكرا، نيشـتماني لـە مێژينـەي گـەلي كـوردە. كوردسـتان، هەروەهـا نيشـتماني هاوبـەشي نێـوان كـورد و هەمـوو ئـەو گەلانەيـە كـە لـە سـەر ئـەم ئـاو و خاكـە دەژيـن و چارەنـووسي هاوبەشـيان لەگـەڵ گـەلي كـورد هەيـە.**

٣ **سـەروەري نەتەوەيـي:** نەتـەوەي كـورد و كوردسـتان لـە ئەنجامـي پەيمەننامـەكاني سـايكس- پيكـۆ و لـۆزان لـە نێـوان چـوار دەوڵـەتي رۆژهـەڵاتي ناويـن دا بـۆ چوارپارچـە دابـەش كـران. ئـەم پارچەكراويـە گەورەتريـن گورزێكـە كـە لـە نەتەوايـەتي كـورد كەوتـووە. ئـەو شۆڕشـە يـەك لـە دواي يەكانـەي كـە بـە درێژايـي سـەدەي بيسـتەم لـە هـەر چـوار پارچـەي كوردسـتاندا هاتوونەتـە ئـاراوە، لـە لايەكـەوە وەكـو سـەرهەڵدانێكن كـە لـە بەرامبـەر جينوسـايدي جەسـتەيي و كەلتـووري دەوڵەتـە سەردەسـتەكان روويـان داوە، لـە لايـەكي ديكەشـەوە كاردانـەوەن لـە پێنـاو تەواوكـردني ئـەو پرۆسـە نەتەوايەتييـەي كـە كەلێنـي تێكەوتبـوو. ئەگەرچـي نەيانتوانيبـێ بـە راونـاني داگيركـەران دابەشـبوون رابگـرن، بـەڵام توانيويانـە زانابـووني نەتەوەيـي كـورد بـەردەوام بـە زيندوويـي بهێڵنـەوە و بـە تێپەڕكـردني سـنورەكان بەردەوامبـووني قۆناخـي نەتەوايـەتي مسـۆگەر بكـەن. بێگومـان ئـەم دابەشـبوونە كـە وەكـو پرۆژەيـەكي سيسـتەمي نێودەوڵـەتي پەسـەند كـراوە و بـە پشـتيواني ئـەوان خراوەتـە بـواري جێبەجـێ كردنـەوە، بۆتـە هـۆي ئـەوەي كـە كۆمەڵـگاي كوردسـتان لـە هـە پارچەيەكـدا ببێتـە خـاوەن هەندێـك تايبەتمەنـدي جيـاواز. ئـەم بارۆدۆخـە كـە بـە بـێ لەبەرچاوگرتنـي ئـيرادە كـورد و تەنانـەت سـڕينەوەي ئـيرادەي كـورد هاتۆتـە ئـاراوە، بۆتـە راسـتييەكي سـياسي و سۆسـيۆلۆژيك. بـەڵام راسـتييەكي مـەزني تريـش ئەوەيـە كـە

گـەلي كـورد بـە پێشكەشـكردني سـەدان هـەزار شـەهيد هيـچ كاتێـك دابەشـبووني ولآت و نەتەوەكـەي قەبـوول نەكـردووە. بـە داخـەوە بەشـێك لـە بزووتنـەوە سياسـييەكاني كـورد كـە بـەردەوام دژايـەتي خۆيـان بـۆ سـايكس-پيكۆ و لـۆزان دەهێننـە سـەر زمـان و ئـەم پەيماننامەنـە لـە گوتـاردا رەت دەكەنـەوە، لـە رووي چەمـكي سياسي و بـە كـرداري خۆيـان دابەشـبووني كوردسـتان قووڵـتر دەكەنـەوە. زۆربـەي بۆچوونەكانيـان نـەك لـە سـەر بنەمـاي نەتەوەيـي، بەڵكـۆ لـە سـەر بنەمـاي پارچەگەرايـي بـووە. هەندێـك جـار ويسـتوويانە بـە بيانـۆي بەرژەوەندييـەكاني بەشـێك، تێكۆشـاني بەشـەكاني ديكـە بكەنـە قوربـاني. ئەمـە لـە كاتێكدايـە كـە گـەلي كـورد و كێشـە كـورد يەكپارچەيـە. هـەر بۆچوونێـك كـە تەنيـا بەشـێك بـە بنەمـا بگرێـت و بـە شـێوەيەكي گشـتگير نزيـكي مەسـەلەكە نەبێتـەوە تەنيـا خزمـەت بـە رەشي دابەشـبووني نەتەوەكـە دەكات. لێـرەدا مەبەسـت ئـەوە نييـە كـە تايبەتمەندييـەكاني بەشـەكاني كوردسـتان و تەنانـەت رەوشي ياساييان لـە نێـو سيسـتەمي سياسي نێودەوڵەتيـدا نكـۆڵي لێبكرێـت. مەبەسـت ئەوەيـە كـە سيسـتەمي نكـۆڵي لـە نەتەوايـەتي كـورد بـە هيـچ شـێوەيەك رەوايـەتي نييـە و رەوايـەتي پێـي نادرێـت . قەبـووڵ كـردني دابەشـبووني كوردسـتان كـە داگيركـەران و سيسـتەمي نێونەتەوەيـي بـە سـەرماندا سـەپاندوويەتي دێتـە واتـاي رەوايەتي دان بـە سـايكس-پيكۆ و لـۆزان، دێتـە واتـاي نكـۆڵي كـردن لـە كـورد وەكـو نەتەوەيـەك و نكـۆڵي كـردن لـە كوردسـتان وەك نيشـتماني كـوردان. **لەبـەر ئەمـەش، وەكـو بنەمـا، پێويسـتە هيـچ كەسايەتيەكي كـوردي، بزووتنـەوەي كـوردي و هيـچ بەشـێكي كۆمەڵـگاي كـوردي ئـەم دابەشـبوونە سـەپێنراوە بـە سـەر كـورد و كوردسـتاندا رەوا نەبينێـت ، ئـەو سـنووره سياسي، جوگـرافي و حقوقييـەي كـە داگيركـەران دايانناوە وەكـو كۆسـپێك لـە بـەردەم هيـچ تاكێـكي كـورد، بزووتنەوەيـەكي سـياسي كـورد و هيـچ بەشـێك لـە كۆمەڵـگاي كوردسـتان دانەنرێـت. پێويسـتە مافـە سـياسي و حقووقييـەكاني دەوڵەتـە سەردەسـتەكان كـە لـە سيسـتەمي نێونەتەوەييـەوە سـەرچاوە دەگرێـت لـە سـەرۆي مافـە سروشـتييەكاني كـورد وەكـو نەتـەوە و كوردسـتان وەكـو نيشـتماني ئـەم نەتەوەيـە نەبينرێـن.**

٤ **سياسـەتي نەتەوەيـي:** كۆسـپي بـەردەم زۆربـەي بزووتنـەوە سياسـييەكاني كـورد ئەوەيـە كـە بانگەشـەي خەبـاتي رزگاري نەتەويـي دەكـەن بـەڵآم لـە سـەر بنەمـا و ئارمانجـي نەتەوەيـي كارناكـەن و لـە سـەر ئاسـتي نەتەوەيـي سياسـەت ناكـەن. نەتـەوە بـوون پێويسـتي بـە شـێوازێكي سياسـەت هەيـە كـە بـە بونيادنـاني بنەمـا، بەهـا و دامـەزراوە هەمـوو كەسـێك لـە تاكـەكاني كۆمەڵـگاوە بگـرە تـا هەمـوو توێـژە كۆمەڵايەتييـەكان لـە دەوريـان كۆبكاتـەوە. تێكۆشـاني رزگاري نەتەوەيـي و گەيانـدني كـورد بـە داهاتوويـەكي ئازاد پێويسـتي بە سياسـەتێك هەيـە كـە خيتـابي هەمـوو نەتەوەكـە بـكات و هەمـوو كەسـێك رابـردوو، نـرخ و بەهـا و داهاتـووي خـۆي تێـدا ببينێـت. نەتەوايـەتي بـە بەبنەماوەرگرتنـي ئارمانـج و بەرژوەندييـەكاني بەشـێكي كوردسـتان، چينێـك، يـان گروپێـكي كۆمەڵايـەتي نايەتـە ئـاراوە. تێكۆشـاني رزگاري نەتەوەيـي بـەم شـێوەيە ناگاتـە سـەركەوتن. داهاتـووي نەتـەوە مسـۆگەر نابێـت. ئارمانـج و بەرژەوەنديـەكاني پارچەيـەك، چينێـك يـان خـود گروپێـكي كۆمەڵايـەتي تەنيـا كاتێـك دەگاتـە ئەنجام كـە لەگـەڵ بەرژەوەنـدي و ئارمانجـەكاني نەتـەوەدا هاوئاهەنـگ بێـت. **لەبەرئـەوە، وەكـو پرەنسـيپ، هەمـوو يەكـە جوگـرافي و ئيدارييـەكان، چـين و توێـژە كەلتووري و سياسي و كۆمەڵايەتييـەكان پێويسـتە لـە سـەر بنەمـاي بەڵگـەي سياسـيەتي نەتەوەيـي، كـە لەسـەري**

هاوەدەنگن، سیاسەت بکەن. بەڵگەي سیاسەتي نەتەوەيي کە بەڵگەيەکي درێژ خايەن و ستراتژيکە، پێويستە لە دامەزراوەيەکي وەك کۆنگرەي نەتەوەيي کە نوێنەرايەتي هەموو نەتەوە دەکات پەسند بکرێت و ئەگەر پێويستي کرد لە لايەن هەمان دامەزراوەوە گفتوگۆي لەسەربکرێت و نوێ بکرێتەوە.

٥ **سیاسەتي ديموکراتي:** کێشەي کورد لە بنەڕەتدا کێشەي ئازادي و ديموکراسييە. هێزە مێتينگەرەکان بەردەوام بە پەنابردن بە شەڕ و توندوتيژي کێشەي کورديان ميليتاريزە کردووە و ناکۆکي، شەر و توندوتيژييان کردۆتە بەشێك لە پەيوەندييە ناوخۆييەکاني کوردان. نەبووني دامەزراوەي سیاسەتي ديموکراتي تايبەت بە کوردان، لە لايەکەوە بۆتە لەمپەرێك لە بەردەم بەشداري بەرفراواني تاکەکان و توێژە کۆمەڵايەتييەکان لە سیاسەت و هێنانە ئاراوەي هێزێك گەورەي سیاسي و لە لايەکي تريشەوە بە بەهەدەرداني هێزي کورد لە کێشە و ناکۆکييە ناوخۆييەکاندا بۆتە هۆي خەسارەتێکي مەزني لە هێز و تواناکاري کوردان. بە هۆي ئەو کێشە و کەموکورتييانەي کە لە چەمکي سیاسەتي ديموکراتيدا هاتوونەتە ئاراوە, هێزي سیاسي و کۆمەڵايەتي کوردان بە دابەشکراوي ماوەتەوە، ئەمەش بۆتە يەکێك لە هۆکارە سەرەکييەکاني دروست نەبووني يەکێتي نەتەوەيي. بۆيە بونيادنان و خستنە کاري دامەزراوەي سیاسەتي ديموکراتي لە لايەن کوردانەوە هەم دەبێتە هاوکار بۆ چارەسەرکردني کێشەي کورد لە رێگەي سیاسي ديموکراتييەوە، هەم هێنانە ئاراوەي هێزێکي مەزني کوردي و هەميش پيشکەوتني نەتەوايەتي و يەکێتي نەتەوەيي کورد لەسەر بنەماي ديموکراتي. **لەبەر ئەوەش، وەکو بنەما، پەيوەندي نێوخۆيي کوردان پێويستە لە سەر بنەماي سیاسەي ديموکراتي بێت، واتە سیاسەت بە گوێرەي بنەما، ياسا و دامەزراوەي ديموکراتي بکرێت و کێشەکاني بە رێبازي سیاسي چارەسەر بکرێن. هەموو چين و توێژە کۆمەڵايەتي، کەلتورري و ئاييني و مەزهەبييەکان پێويستيە بتوانن ئازادانە بێنە گۆڕەپاي سیاسەتي ديموکراتييەوە. هەموو چين و توێژەکاني بتوانن بە رێکخستن کردني خۆيان، لە سەر بنەماي خۆبەڕێوەبەري و ديموکراسي هەرێمي خۆيان بەڕێوەببەن. نەتەوايەتيش، وەك هەرێمايەتي، وەکو بنەماي دەستلێبەرنەدراوي سیاسەتي ديموکراتي پەسند بکرێت. لەسەر ئەم بنەمايە، پێويستە ئەوە وەکو مافێکي رەوا و ديموکراتيکي هەموو هێزە کۆمەڵايەتي و سیاسي کوردان ببينرێت کە بتوانن لە هەموو پارچەکاني کوردستان و هەموو ئەو شوێنانەي کە کوردي لێي دەژين بە شێوەيەکي ديموکراتيك خۆ رێکبخەن و گوزارشت لە خۆ بکەن. پێويستە رەخنە وەکو بەشێکي دانەبڕاوي سیاسەتي ديموکراتي ببينرێت، سۆکايەتي و رەش کردن وەکو کێشەيەکي ئەخلاقي مەحکوم بکرێت.**

٦ **رێکخستني ديپلۆماسي لەسەر ئاستي نەتەوەيي:** دەسکەوتي سياسي و لەشکەري گەلەکەمان لە هەر چوارپارچەي کوردستان بۆتە هۆي هاتنە ئاراوەي دەرفەتي ديپلۆماسي بۆ هەموو هێزە کورديیەکان هەم لە ئاستي هەرێمي و هەم لە ئاستي نێونەتەوەييدا. بەلآم ئەو کار و خەباتە ديپلۆماسيەي کە هێزە کورديیەکان بە بێ روانين و ئارمانجێکي سياسي و بەتەنيا بەڕێوەي دەبەن، ئەنجامي پێويست وەرناگرێت. هێزە کۆلۆنيال و ئيمپرياليستەکان، زۆر جار بە کەلَك وەرگرتن لە دابەشبووني کوردان، هێزە کورديیەکانيان يان لە دژي يەکدي ياني لە دژي هێزي دي بەکار دەهێنن. ئەم دابەشبوونەي سیاسەت و ديپلۆماسي کوردستان بۆتە هۆي ئەوەي کە هێزە نێونەتەوەييەکان پەيوەندي ستراتژيك لە گەڵ کورد دانەنێن، و لە هەمانکاتدا ورە دەداتە هێزە مێتينگەرەکانيش کە سوور بن لە سەر سیاسەتي نکۆڵي و سڕينەوەي کورد. **لەبەرئەوەش، وەکو بنەما، کورد پيويستە بە بنەماگرتني سیاسەتي ديموکراتي لە پەيوەنديیە نێوخۆييەکاندا، هەم لە پەيوەندي لەگەڵ هێزە مێتينگەرەکان و هەم لە پەيوەندي لەگەڵ هێزە نێونەتەوەييەکان موخاتەبيەتێکي ديپلوماتيکي نەتەوەيي بخولَقێنن. لەم واتايەدا، کورد پێويستە پەيوەندي و دامەزراوە ديپلۆماتيکەکانيان هاوبەش بکەن و ديپلۆماسي کوردي لەسەر بنەماي «بەڵگەي سیاسەتي نەتەوەيي» ئەنجام بدرێت.**

٧ **پاراستني رەوا و چارەسەري کێشەي کورد لە رێگاي سیاسي ديموکراتييەوە:** رێبازي چارەسەرکردني کێشەي کورد و پەيوەندي لە گەڵ هێزە مێتينگەرەکان يەکێك لە کێشە و لەمپەرە سەرەکييەکاني بەردەم يەکێتي نەتەوەيي کورد. هەندێك هێزي کوردي، لە کوێ و کەنگێ، لە دژي کام هێزي مێتينگەر شەڕ بکەن، ئەو شەڕەي کە وەکو هەنگاوێکي سیاسي يان تاکتيك بەڕێوەيدەبەن بە پيرۆزي دەزانن و هەر هێزێك کە بەشداري ئەو شەڕە نەبێت يان پشتيواني لێي نەکات وەك بلێي خەيانەتي لە نەتەوەکەي کردبێت بوختاني بۆ دەکەن. ئەمە لە کاتێکدايە کە هەمان هێز، کاتێك کە هێزەکاني دي شەڕەي پاراستني رەوا دەکەن، وەك بلێي خۆپاراستن خراپترين شتي دونيا بێت، نفرين و لەعنەت لە شەڕي پاراستني رەوا دەکەن. ئەم رەوشە بۆ هەنگاوەکاني چارەسەري سياسيش وايە. لە رەوشێکي وەها دا هێزەکان يەکدي يان بە تەسليمکار، يان بەکرێگيراوي دوژمن تاوانبار دەکەن. بەکورتي، بەشێکي گرنگ لە هێزە کورديیەکان بۆچوونێکي مەبدەئي نە بۆ چارەسەري سياسي و ديموکراتي کێشە کورد نيشان دەدەن، نەش بۆ شەڕي پاراستني رەوا لە دژي هێرشەکاني دوژمن. ئەم بارودۆخە، کەش و هەوايەکي پڕ لە بێ باوەڕي و ناکۆکي لە نێوان هێزە کورديیەکاندا دەخولَقێنێت، واتە هەمان ئەو شتەي کە هێزە مێتينگەرەکان و داگيرکەراني کوردستان دەيانەوێت. بۆچوونێکي مەبدەئييانە سەبارەت بەم بابەتانە، هەم بێ باوەڕي و مەترسي شەڕ لە نێوان هێزە کورديیەکاندا بەلاوە دەنێت، هەم سەرچاوەيەکي گرنگي سیاسەتي هێزە مێتينگەرەکان وشك دەکات. **بۆيە، پێويستە کورد، وەکو پرەنسيپ، چارەسەري سياسي و ديموکراتي کێشەي کورد وەکو بنەڕەتيترين رێبازي تێکۆشاني خۆيان ببينن و پەسندي بکەن. بەلآم کاتێك کە لايەني بەرامبەر بێچارەيي وەکو سیاسەتێك بسەپێنێت و بە شەڕ و توندوتيژي وەلآمي ماف و داواکارييە ديموکراتييەکاني نەتەوەي کورد بداتەوە پێويستە هەموو کورد بە هەموو رێ و رێبازێك ، تێکۆشاني چەکداريشي تێيدا، ئازادييەکانيان بپارێزن و ئەم پاراستنەش وەکو مافێکي سروشتي خۆيان لە چوارچێوەي حقوقي نێونەتەوەييدا ببينن. پێويستە هەموو هێزي خۆپاراستني کورد لە چوارچێوەي رێکخستني بەرگري هاوبەشدا يەکبخرێن و فەرمانداريیەکي هاوبەشيان بۆ دابمەزرێنرێت.**

٨ **مافي چارەي خۆنووسيني نەتەوەکان:** لە رووي سروشتييەوە، مرۆڤ هەبوونێکي تاکەکەسي

و کۆمەڵایەتییە. مرۆڤێکي بێ کۆمەڵگا هەبووني نییە. هەربۆیە لە رۆژگاري ئەمڕۆدا ئەم رەوشەي مرۆڤ، کە گرێدراوي هەبوونیەتي، وەکو مافي کۆمەڵایەتي و تاکەکەسي دێتە سەر زمان و بۆتە یەکێك لە بنەڕەتي ترین بنەماکاني حقوقي نێونەتەوەیي. هەروەها، مافە کۆمەڵایەتییەکان، سروشتي ترین مافن کە رەوایەتي خۆیان لە هەبووني «مرۆڤ»ەوە وەردەگرن و بۆ پاراستن و درێژەپێدان بە هەبووني ئەو گروپە کەلتوورییەي(ئەتنیکي، ئاییني، مەزهەبي، نەتەوەیي و هتد.) کە مرۆڤ بەشێکیەتي پێویست و زەرۆرن. ئەوە گرێدراوي بڕیار و ئیرادەي کۆمەڵگایە کە ئەم مافەي خۆي چۆن بەکار بهێنێت. مافي چارەي خۆنووسیني نەتەوەکان پێویستە تەنها وەکو مافي دامەزراندني دەوڵەت شرۆڤە نەکرێت. پێویستە ئەوە لە بیر نەکرێت کە سیستەمەکاني رێوەبەري دێموکراتي لە دەوڵەت نەرمترن دەرەفەتي زۆرتر دەدەن بە پێشکەوتني ئازادانەي تاك و کۆمەڵگاکان. **لەبەرئەوەش، مافێکي بنەڕەتي نەتەوەي کوردە کە وەکو یەکێك لە کۆنترین گەلاني رۆژهەڵاتي ناوین مافي چارەي خۆنووسین، کە هەم مافێکي سروشتییە و هەم لە یاساي نێونەتەوەییدا هەیە، بەکار بهێنێت. شێوازي بەکارهێناني ئەم مافە گرێدراوي بڕیاري و ئیرادەي نەتەوەي کورد بە خۆیەتي. کورد، لەبەر ئەوە لە نێوان چوار دەوڵەت-نەتەوە دا دابەشکراون و لەوێش کەمینەن، بەکار هێناني مافي چارەي خۆنووسیني کورد لە هەر پارچەیەکدا پێویستە گرێدراوي ئیرادەي نەتەوە سەردەستەکان نەبێت. نەتەوە سەردەست یان نەتەوە دراوسێیەکان، لەم بوارەدا تەنیا مافي پێشنیار کردنیان بو کورد هەیە. بەڵام ئەگەر بەشێکي کوردستان، بە بێ لەبەرچاوگرتني هەر سێ پارچەي دي ئەم مافە بەکار بهێنێ، ئەمە دێتە واتاي نکۆڵي کردن لە نەتەوە. بۆیە هەرکاتێك گەلەکەمان لە پارچەیەکي کوردستان مافي چارەي خۆنووسیني بەکارهێنا، پێویستي هەم وەکو پێویستییەکي سیاسي هەم وەکو زەرۆرەتي نەتەوەبوون و بەردەوامبووني هەبووني خۆي، پشتیواني و رەزامەندي پارچەکاني دي وەربگرێ.**

٩ **بەشداري یەکساني ژنان لە هەموو چالاکییە کۆمەڵایەتییەکاندا:** ژنان ئافرێنەري سەرەکي کەلتوور و نەتەوەي کوردن. سیستەمي جینۆسایدي جەستەیي و کەلتووري کە سەدەي بیستەم بەم لاوە لە لایەن چوار دەوڵەت-نەتەوەي رۆژهەڵاتي ناوین لەسەر کورد پەیڕەو کرا، بۆتە هۆي زەرەر و زیانێکي مەزن لە زمان و کەلتوور کورد و هەروەها باوەڕي و نرخە ماددي و مەعنەوییەکاني دي. لەم بارۆدۆخە دژوارەي گوشار و تواندنەوەي نەتەوەییدا، ژني کورد نرخ و بەها کۆمەڵایەتییەکان، بە تایبەت زمان و کەلتووري، لە ناخي خۆیدا نەقش کردووە و، بە گەیاندنیان بە نەسلەکاني داهاتوو، زیندوویاني راگرتووە. ژنان کە لە مێژووي نزیکدا، لە کەسایەتي خانزادە میري سۆران، قەدەمخێر، حەپسەخاني نەقیب، عادیلە خاني جاف، زەریفە، بەسێ، مەریەم خاتوون و لەیلا قاسم دا بوونەتە سیماي تێکۆشاني کۆمەڵایەتي، ئەمڕۆش هاتوونەتە ئاستێك کە لە هەموو بوارێکي تێکۆشاني کۆمەڵایەتیدا، بە تایبەت لە پاراستني روەادا ، رۆڵي پێشەنگایەتي بگێڕن. ژني کورد ئەمڕۆ لە کەسایەتي زیلان، سەما، سەکینە، ئارین، ڤیان و شیرین عەلەمهولي دا پێشەنگایەتي بزووتنەوەي نێونەتەوەیي ژنان دەکات و بەو تێکۆشان و ئیرادەیەي کە دریخستووە روو، هەموو دونیاي سەرسام کردووە. ئەم ئاستەي ئیرادە و ئازادي کە ژني کورد پێي گەیشتووە، لە هەمانکاتدا ئاستي نەتەوایەتي، یەکێتي نەتەوەیي و ئازادي نەتەوەیي کوردە. **لە پێناو بەرزترکردنەوەي ئەم ئاستەدا، پێویست دەکات بەشداري یەکساني ژنان لە هەموو بوارە کۆمەڵایەتییەکاندا وەکو پرەنیسیپێك پەسند بکرێت. پێویستە ئەو راستییە ببینرێت کە هاوتەریب لەگەڵ بەشداربووني ژن لە هەموو بوارە کۆمەڵایەتییەکاندا، دێموکراتیبوون، یەکساني، عەدالەت، ئاشتي و ئازادیش لە ئاستي بەرزدا بەدي دێت.**

١٠ **قەدەخەکردني شەڕي ناوخۆیي کورد:** شەڕي ناوخۆیي کوردان یەکێك لە مەزنترین تراژیدییەکاني نەتەوەکەمانە. ئەگەرچي شەڕي ناوخۆیي تا رادەیەك بەرهەمي پیلانگێڕي و ئاژاوەگێڕي هێزە مێتینگەر و سەردەستەکانیش بێت، هۆکارە سەرەکییەکەي دەگەڕێتەوە بۆ لاوازبووني وشیاري نەتەوەیي و کەم و کورتي لە کەلتووري دێموکراتي. ئەم رەوشە وەکو چۆن زەرەر و زیاني مەزني لە پرۆسەي نەتەوایەتي و یەکێتي نەتەوەیي داوە، رێگري کردووە لە بەدەست خستني دەسکەوت و قازانجي مەزن. **لەبەرئەوەش، بە بێ هیچ بیانۆیەك، پێویستە شەڕي ناوخۆیي کورد قەبوول نەکرێت و، وەکو پرەنسیپ، ئەم شەڕە قەدەخە بکرێت. شەڕي ناوخۆیي پێویستە وەکو خیانەت لە نەتەوە ببینرێت پێویستە میکانیزم و دامەزراوەیەك هەبێت بۆ لێپرسینەوە و سزاداني بەرپرساني شەڕێکي وەها. بە ئارمانجي کۆتایي هێناني یەکجاري بە شەڕي نێوخۆیي کوردان، پێویستەي قۆناخي نەتەوایەتي دێموکراتي و سیاسەتي دێموکراتي خێراتر بکرێتەوە.**

١١ **پشتیوانیکردن لە تێکۆشاني کوردەکاني دەرەوەي کوردستان بۆ ماف و داواکارییەکانیان:** ئەو کوردانە کە لە شوێنە جیاجیاکاني دونیادا دەژین، بە تایبەت کورداني نیشتەجێ لە شارە گەورەکاني تورکیا، ئێران، ئێراق و سوریا، کورداني خوراسان، ئەوروپا، روسیا، قەفقاز و لوبنان، بەشێکي دانەبڕاوي نەتەوەي کوردن. ئەو کوردانە کە لە دەرەوەي کوردستان دەژین، هەموو کات بە عەشق و حەسرەتي وڵاتەوە، لە تێکۆشاني نیشتماني دایکدا بەشدارییان کردووە و پیشتوانییان لێي کردووە. گەلەکەمان لە دەرەوەي وڵات، هەموو کات ئازادي خۆیانیان لە ئازادي کوردستاندا بینیوەتەوە. **لەبەرئەوەش، تێکۆشاني کورداني درەوەي وڵات بۆ داواکاري و مافە نەتەوەیي-دێموکراتییەکانیان، پێویستە وەکو بەشێکي لێکدانەبڕاوي تێکۆشاني ئازادي کوردستان ببینرێت. پشتیوانیکردن لە تێکۆشاني کورداني دەرەوەي وڵات بۆ بە دەستخستني مافە تاکەکەسي و کۆمەڵایەتییەکانیان پێویستە وەکو بەرپرسیارێتێکي مەبدەئي ببینرێت.**

١٢ **ژیاني هاوبەش لە گەڵ ئەو گەلانەي کە وەکو برا و خوشکي کورد لە کوردستاندا دەژین:** جوگرافیاي کوردستان لە بەر ئەوەي کە بە درێژایي مێژووي کورد بە بەردەوامي و بە ژمارەیەکي زۆر تێیدا ژیانیان کردووە ناوي کوردستاني لێنراوە. بەڵامي لە هەموو قۆناخەکاني مێژوودا، زۆر گەلي دي وەکو تورك، عەرەب، فارس، چەرکەز، شیشان و بە تایبەت، ئاسوري-سوریاني، کەلداني، ئەرمەني، مەحەلمي و ئازەري کە لە کوردستاندا ژیاون لە بونیادناني کوردستان وەکو وڵات و نیشتمانێك هاوکاري ماددي و مەعنەوییان کردووە. **لەبەرئەوەش، وەکو بنەما، کوردستان پێویستە وەکو نیشتماني هاوبەشي هەموو ئەو گەلانە ببینرێت کە بە درێژایي مێژوو لەسەر ئەم ئاو و**

خاكە ژیاون. ئەو گەلانەي كە لە كوردستاندا دەژین، پێویستە هەروەكو كورد، خاوەني هەموو مافە تاكەكەسي و كۆمەڵایەتییەكان بن. هەموو ژیاني كۆمەڵایەتي بەتایبەت ژیاني سیاسي، كەلتووري و ئابووري نیشتمان پێویستە بە هاوبەشي لەگەڵ ئەم گەلانە بونیاد بنرێت.

نرخەكان:

نرخ و بەها ئەو ستۆنانەن كە كۆمەڵگاكان لە سەریان بونیاد دەنرێن. هەر كۆمەڵگایەكي كە بەردەوام نرخ و بەها نەخولقێنێت یان لە نرخ و بەهاكاني بە خاوەن دەرنەكەوێت ناتوانێت بە شێوەیەكي درێژخایەن درێژە بە ژیاني خۆي بدات. ئەگەر تاكەكان نرخ و بەهاكانیان لە دەست بدەن دەتوان نێو كۆمەڵگاكاني دي دا شێوەیەكي لە خۆ نامۆ درێژە بە هەبووني خۆیان بدەن. بەڵام ئەگەر كۆمەڵگا نرخ و بەهاي خۆي لە دەست بدات، لە ناو دەچێت. بەرزبوونەوە و فرە ڕەنگ بووني ئاستي كۆمەڵایەتي گرێداوي كەڵەكەبوون و دەوڵەمەندي نرخ و بەهاكانە. لە كلانەوە بگرە هەتا نەتەوە، هەر ئاستێكي كۆمەڵایەتي پێویستي بە نرخ و بەهاي ماددي و مەعنەوي هەیە. هەتا ئەم نرخانە نەخولقێنرێن یان خاوەندارێتیان لێي نەكرێت، نە كلان و نە نەتەوە پێك نایەت. گەلي كورد بە حوكمي ئەوەي كە یەكێك لە ڕەسەنترین گەلاني ڕۆژهەڵاتي ناوینە خاوەن نرخ و بەهاي ماددي و مەعنەوي زۆر قووڵ و زۆر دەوڵەمەندە. ئەگەر وێراي هەموو سیاسەتێكي تواندنەوە و جینۆسایدي فەرهەنگي كورد توانیویەتي وەكو نەتەوەیەك هەبووني خۆي تا ڕۆژي ئەمڕۆ بپارێزێت و قۆناخەكاني نەتەوایەتي بەردەوام بكات ئەمە گرێدراوي مەزنایەتي و دەوڵەمەندي نرخ و بەهاكانیەتي. لەبەر ئەمش، زانیني قیمەتي نرخ و بەهاكانمان تا دوا ڕادە گرنگ و پێویستە.

دەوڵەمەندي زمان، كەلتوور، ڕەسم و ڕسومات، ئاین، شێواي بەرهەم هێنان، شیعر و گۆراني و مۆسیقا و بە دەیان دەوڵەمەندي تر، هەمان ئەو نرخ و بەهایانەن كە ناسنامەي نەتەوەیي خۆماني لە سەر بونیاد بنێین. ئەو نرخە سەردەمییانەي وەك دیموكراسي، مافي مرۆڤ، ئازادي ژن، پاراستني ژینگە كە بۆنەتە مۆڵكي هەموو مرۆڤایەتي ڕەگ و ڕیشەیان لە مێژووي ئێمەدا هەیە و لە ڕۆژگاري ئەمڕوشدا دوبارە دەرووني خۆماندا جێگەیان پێدەدەین، لێیان زیاد دەكەین و لێیان وەردەگرین. بێگومان ئەم نرخانە بنەڕەتي نەتەوایەتي ئێستامان پێك دێنن و هەموو نەتەوەكەمان خاوندارێتیان لێي دەكات. لەبەر ئەوەش، لێرەدا پێویست ناكات زۆر لە سەریان شرۆڤە بكەین. بەڵام ئەوە ڕاستییەكە كە بە حوكمي ئەوەي كە گروپە كۆمەڵایەتییەكان نرخ و بەهاي نوێ دەخولقێنن، ئێدي كاتي ئەوە هاتووە فاكتەرە جیاوازەكاني نەتەوەكەمان، وەكو بابەتي ناكۆكي نەمێننەوە و ببنە ماڵي هەموو نەتەوەكەمان. ئەم نرخانە، بەرهەمي ئەو خۆڕاگرییەن كە گەلەكەمان، بە بەهاي گیاني خۆیان، لە دژي دڕندەترین هێرشي مێتینگەران بە درێژایي سەدەي ڕابردوو و بەتایبەت لە ٥٠ ساڵي ڕابردوودا نواندوویەتي.

هیچ گوماني تێدا نییە كە ڕێبەري گەلي كورد بەڕێز عبداللە ئۆجەلان سەرەكیتریني ئەم نرخ و بەهایانە یە. گرێدراوي بابەتەكەمان، بەڕێز ئۆجەلان خاوەن دوو تایبەتمەندي گەورەیە. یەكەمیان ئەوەیە كە بە تێكۆشاني خۆي ئەو نرخ و بەها كوردییەكانەي جارێكي دي زیندوو كردووە كە لە ژێر خۆڵەمێشدا خەریكي لە ناوچوون بوون و گیانێكي دووبارە پێیان بەخشي.

زمان، كەلتوور، مۆسیقا، باوەڕییەكان و بە دەیان نرخ و بەهاي كوردي تر لەگەڵ بەڕێز ئۆجەلان دووبارە بوونە خاوەني هەبوون و ڕەهەندي نەتەوەیي و نێونەتەوەییان بە خۆوە گرت. دووەمیشیان ئەوەیە كە بەڕێز ئۆجەلان بەو بیر و هزرانەي كە خیتابي ڕۆژهەڵاتي ناوین و هەموو دونیا دەكات بە تایبەتیش بیر و هزري ئەو سەبارەت بە ئازادي ژن، دونیایەكي زیهنییەتي نوێ خولقاندووە كە خاوەن بەهایەكي مەزنە. بیرۆكە و شیكردنەوەكاني ئەو سەبارەت بە «نەتەوەي دیموكراتي» كە ستوني ئەم دونیاي زیهنییەن، هەم لە زانستي سیاسي و سۆسیۆلۆژیدا ئاسۆیەكي نوێیان كردۆتەوە و هەم بۆتە فۆرمۆڵي چارەسەري بۆ ئەو شەڕ و ناكۆكي و قەیرانە ناسنامەي كە مرۆڤایەتي بە گشتي و تاك و كۆمەڵگاي ڕۆژهەڵاتي ناوین بە تایبەتي پێوە دەناڵێنن. ئەو پارادایمە نوێیەي كە بەڕێز ئۆجەلان بونیادي ناوە نەك تەنیا بۆ چارەسەري كێشەي كورد، بەڵكوو بەو ڕوونكردنەوە و ڕێگەچارانەي كە بۆ قەیراني سیستەمي شارستاني پێشكەشي كردووە، هەر وەكو چۆن وەرچەرخانێكي مەزني لە زیهنییەتي مرۆڤایەتیدا دەستپێكردووە بۆتە مۆدیلي چارەسەري بۆ كێشە سیاسي و كۆمەڵایەتییەكان. خاوەندارێتي كردن لە بەڕێز ئۆجەلان، كە هەركو دەچێت دەبێتە نرخێك بۆ هەموو مرۆڤایەتي، دەبێتە هۆي ئەوەي هەرچي ڕەنگي كوردي پێوە بێت ببێتە گەردووني، هەرچیش گەردووني بێت ببێتە ماڵي كورد و پارچەیەكي دەوڵەمەندي كەلتوور و نرخ و بەهاي كورد.

بەرخوەدان و **ڕاپەڕین** دوو نرخي مەزنن كە پێویست دەكات وەك نەتەوە بۆ خۆمان دەرووني بكەینەوە و خاوەندارێتي لێي بكەین. ئەگەر كۆمەڵگایەك نەزانێت خۆڕاگري، سەرهەڵدان و بەدەل(بەها) داین دێتە چ واتایەك ئەوە كەمتەرخەمییەكي مەزن و دەسپێكي سەراوژێربوونەدایە. ئەگەر مرۆڤەكان نەزانن كە ئەگەر ئەمڕۆ هەناسەیەكي دیموكراسي و ئازادي وەردەگرن لە سایەي شۆڕشي فەرەنسا، كۆمینەكاني پاریس و خۆڕاگري لە شوێنە جیاوازەكاني ڕۆژهەڵاتي ناویندایە، ئەمە ڕووكەشیبوونێكي زۆر مەزنە. تەنانەت بوختانكردني و بێخۆ زانیني **بەرخوەدان** و **ڕاپەڕین** لە لایەن هەندێك لە مرۆڤەكانەوە، دێتە واتاي خۆنەناسین و خەیانەتكردن لە سەرچاوەي ژیان. بەتایبەت ئەگەر بە چاوێكي زۆر ڕووكەشیانەوە سەیري ڕووداوەكان بكات و **ڕاپەڕین** و **بەرخوەدان** بە شكست بناسە بكات، ئەمە نەزاني و جاهلییەتە. ئایا شێخ سەعید، سەید ڕەزا و قازي محەمەد شكستیان هێنا؟ وەڵامي ئەم پرسیارە گرێدراوي ئەوەیە كە مرۆڤ بە لە كوێوە و بە چ تێڕوانینێكەوە سەیري مەسەلەكە دەكات. ئەگەر بە تێڕوانینێكي مێژوویییەوە سەیري ڕووداوەكان بكەین ئەو **ڕاپەڕین** و **بەرخوەدانانەي** دوێني كە لە لایەن دوژمنەكانمان و تەنانەت هەندێك لە خۆمانیش بە تێڕوانینێكي تەسكەوە وەكو «شكست» لێكدەدرێنەوە لە بنەڕەتدا سەركەوتنێكن كە هەوێني هەبووني ئەمڕۆي ئێمەن. هەبوونمان سەلمێنەري سەركەوتني مرۆڤە خۆڕاگرەكانمانە. هەروەكو چۆن بەرخوەداني شێخ سەعید، سەید ڕەزا، قازي محەمەد و شێخ مەحمودي بەرزەنجي سەركەوتنێكن كە بنەڕەتي هەبووني ئەمڕوي ئێمەن، بەرخوەدانەكاني هەر چوار بەشي كوردستان بە تایبەت لە سوري ئامەد، جزیرا بۆتان، نوسەیبین، كۆباني و شەنگال پێویستە وەك سەركەوتنێك ببینرێن كە ئازادییەكاني دوارۆژمان لە سەریان بونیاد دەنرێن. ئەگەر كەسێك وا بیربكاتەوە كە بە بێ خاوەندارێتي لەم خۆڕاگرییانە هەبوون و ئازادي مسۆگەر دەبێت ئەوا لە غەفلەتێكي مەزندایە. لەبەر ئەوەش، ئەگەر دەمانەوێت هەبوون و ئازادي خۆمان مسۆگەر بكەین پێویستە بە باشترین شێوە لە فەرهەنگي **بەرخوەدان** و **ڕاپەڕین** خاوەندارێتي بكەین و درێژەیان پێبدەین. پێویستە

چەندە لە **بەرخوەدان** و **ڕاپەڕین** بەخاوەن دەردەکەوین ئەوەندەش خەیانەت و بەکرێگیراوي شەرمەزار بکەین.

سەمبۆلەکان و نیشانەکان لە گرنگترین نرخەکاني نەتەوەکەمانن. سەمبۆلەکان، نیشانەکان و بیرۆکەکان، بە شەکل یان بە ووتە، جەوهەریترین شێوازي بەیانکردني ئەو یۆتۆپیانەن کە کۆمەلگا وەکو ئارمانجي خۆي دیاري کردوون یان ئەو نرخ و بەهایە کە بەرهەمي هێناون. هەندێك لەمانە لە گەڵ تێپەڕبووني کات نوێ دەبنەوە و درێژە بە هەبوونیان دەدەن، هەندێکیشیان بە واتابەخشیني نوێ بە خۆیان. فراوانبووني سەمبۆل و نیشان لە نێو کۆمەڵگایەکدا پێویستییەکي کۆمەڵگابوونە. چۆنکە کۆمەڵگا لە چین و توێژي کۆمەلآیەتي و کەلتووري جیاواز پێك دێت و هەر یەك لەم گروپانە بە بەکارهێناني یەك یان چەند سەمبۆل و نیشان گوزارشت لە خۆیان دەکەن. ئەمەش شتێکي زۆر سروشتییە. بێگومان هەر وەکو چۆن هەندێك سەمبۆل و نیشانە گوزارشت لە گروپە جیاجیاکاني نێو کۆمەڵگایەك دەکەن، هەندێك سەمبۆل و نیشانەش هەن کە گوزارشت لە هەموو کۆمەڵگا یان نەتەوەیەك دەکەن. ئەمانە یان لە ڕەتي مێژوودا شەکل دەگرن یان لە ڕێگاي هاودەنگییەوە دیار دەکرێن. لەبەرئەوەش، هەموو ئەو سەمبۆل و نیشانانەي کە نەتەوە و کۆمەڵگاي کورد بە تێکۆشاني و ڕەنجي خۆي هێناویەتە ئاراوە، وەکو نرخ و بەهایەکي کومەڵگا و نەتەوەن. هەریەك لەوانە نوێنەر و سیمبۆلي بەشێکي کۆمەڵگا و نەتەوەکەمانن. بۆیە پێویستە ڕێز لە هەموو سەمبۆل و نیشانەکان بگیردرێت. پێویستە هەوڵ نەدرێت کە یەك سەمبۆل یان نیشانە بەسەر بەشێك یان تەواوي نەتەوەدا بەسەپێنرێت.

یەکێك لە مەزنترین نرخ و بەها نەتەوەییەکانمان، تەنانەت ریشەي هەموو نرخەکانمان شەهیدەکانمانن. ئەوان لە مێژووي گەل و نەتەوەدا، هەروەکو چۆن بە فیداکردني گیاني خۆیان هەبووني نەتەوەیي ئێمەیان هەتا ڕۆژي ئەمڕۆ هێناوە، ئەمڕۆش گەرەنتي ئازادي و داهاتوومانن. شەهیدان، لە چ توێژێکي کۆمەلآیەتي، تێڕوانیني سیاسي، گروپي ئاییني، یان بەشێکي کوردستانیش بن، ئەوان گیاني خۆیانیان تەنیا بۆ گرۆپێکي کۆمەلآیەتي، پارتییەکي سیاسي, ناسنامەییەکي ئاییني یان بەشێکي کوردستان فیدا نەکردووە. شەهیدەکانمان گیاني خۆیان لە پێناو نەتەوەي کورد، کوردستان و تەنانەت هەموو مرۆڤایەتي فیدا کردووە. تێڕوانیني ئێمە بۆ نەتەوە و نیشتمان پێویستە وەك تێڕوانیني ئەوان بێت. هەربۆیە پێویست دەکات کە بە بێ فەرق و جیاوازي لە هەموو شەهیدان خاوەندارێتي بکەین. ئەوان بکەینە تاجي سەري نرخە نەتەوەییەکانمان.

دەرباري شێواز:

کێشەي یەکێتي نەتەوەیي، ئەو کێشەیەیە کە ئەوەندەي ئێشي ڕابردووي گەلەکەمانە، ئەوەندەش یۆتۆپیا و ئارمانجي داهاتوومانە. لەم بابەتەدا، ئەگەرچي زۆر جار دەستپێشخەري کراوە و ڕەنج و ئەمەك دراوە، بەلآم ئەنجامي مەبەست بەدەست نەخراوە. ئەم ڕەوشە تا کاروخەبات و دەستپێشخەرییەکاني ئەم دواییانەش بەردەوام بووە. ئەگەر زۆر هۆکاري سیاسي، مێژوویي و هەنووکەیین بۆ بەئەنجام نەگەیشتني ئەم کاروخەباتانە هەن، لێرەدا پێویستە ئەو ڕاستییە دەستنیشان بکەین کە کێشەي ڕێبازیش ڕۆڵێکي گرنگي لەم سەرنەکەوتنەدا هەبووە. بەرلە هەموو شتێك، پرسي یەکێتي نەتەوەیي تاکو ئێستا وەکو پرسي یەکێتي نێوان هێز و پارتە سیاسیەکان بینراوە و بۆ چارەسەرکردني ئەم پرسەش داخوازکراوە چەند هێزي سیاسي دیار لەگەڵ یەکدي ڕێککەون. کار و خەبات بۆ مسۆگەر کردني یەکێتي لە نێوان هێز و پارتە سیاسیەکان زۆرجار دوور لە چاوي ڕاي گشتي ئەنجام دراوە و زۆربەي کۆمەڵگا لە دەرەوەي ئەم کار و خەباتي ماوەتەوە. ئەمە لە کاتێکدایە کە پرسي یەکێتي نەتەوەیي تەنیا پرسي یەکێتي نێوان پارتە سیاسییەکان یان پرسي یەکێتي سیاسي نییە. پرسي یەکێتي نەتەوەیي پرسي هاتنەلاي یەکي هەموو گروپە کۆمەلآیەتي، کەلتووري، ئاییني-مەزهەبییەکان و هێزە سیاسیەکان و تاکەکاني نەتەوە لە دەوري پرەنسیپ، بەها و دامەزراوەي هاوبەش و پێکهێناني زیهنییەت و وشیارییەکي هاوبەشە. واتە، تاکو هەموو نەتەوە لە سەر بنەماي زیهنییەت و زانینێکي هاوبەش نەیەنە لاي یەکدي، یەکێتي نەتەوەیي پێك نایەت. پێکهێناني یەکێتي نەتەوەیي، پێشخستني زیهنییەت و زانیني هاوبەش ئەو زەمینەي کە چین و توێژە سیاسي، کەلتووري، کۆمەلآیەتي، و ئاییني-مەزهەبییەکاني نەتەوە لەسەري تەڤگەر بکەن دیاري دەکات. زەمیني هاوبەش یەکێتي سیاسي ئاسانتر دەکاتەوە. لە کاتي ئێستا دا لەبەر ئەوەي کە ئەم زەمینە هاوبەشە لە ئارادا نییە، بەشێکي مەزني سیاسەتي کورد لە دەرەوي گۆڕەپان ماوەتەوە. لەبەر ئەوەش کاري لە پێشینە ئەوەیە کە بەشداري هەموو چین و توێژە کۆمەلآیەتي، کەلتووري، ئاییني، مەزهەبي و سیاسي بە تاکەکانیانەوە مسۆگەر بکرێت.

ئەو بۆچۆنە تەنگ و نەبەسەي کە پرسي یەکێتي نەتەوەیي وەکو یەکێتي سیاسي نێوان پارتەکان گرتۆتە دەست بۆتە هۆي ئەوەي کە کار و خەباتي یەکێتي نەتەوەیي نەگاتە ئەنجام. دەستگرتني پرسي یەکێتي نەتەوەیي وکو پرسي هاتنە لاي یەکي هەموو چین و توێژە کۆمەلآیەتي، کەلتووري، ئاییني-مەزهەبي و سیاسییەکاني نەتەوە بە یەك یەکي تاکەکانیانەوەیە هەم پرسي یەکێتي نەتەوەیي لە چەمکي یەکێتي نێوان پارتە سیاسیەکان ڕزگار دەکات و هەم بە مسۆگەر کردني یەکێتییەکي ڕاستەقینە پارتە سیاسییەکانیش مەجبووري یەکێتي دەکات. بە کورتي، کاتێك کە هەموو نەتەوە لە سەر بنەماي پرەنیسپ، نرخ و دامەزراوەي هاوبەش لە چوارچێوەي زەمینێکدا بێنە لاي یەك، ئەو پارتە سیاسییانەي کە نایەنە ناو ئەم زەمینەوە زەمیني کۆمەلآیەتي خۆیان ون دەکەن و لە دەرەوەي گۆڕەپان دەمێننەوە. بەلآم کاتێك کە دەسکەوتەکاني یەکێتي نەتەوەیي لەسەر زەمێنێکي هاوبەش بۆ هەموو پێکهاتەکاني نەتەوەکە بگرینە بەرچاو لە دەرەوەي مانەوەي هێز یان چەند هێزێك خەسارێکي ئەوەندەش مەزن نابێت.

کۆنسەي بەڕێوەبەري کۆما جڤاکي کوردستان
١٥ي ئابي ٢٠١٧

ارزیابی کنگره‌ی ملی کوردستان KNK

گفتگوی با اعضای کودار و پژاک

فواد بریتان

زیلان وژین

دیار غەریب

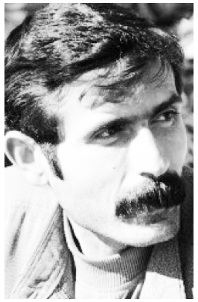

ریوار آبدانان

آرمانج ساریا

آمد شاهو

ملت - دولت جنگی بدون پایان

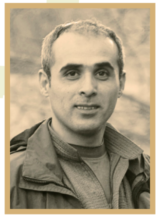

فواد بریتان
رئیس مشترک جامعه‌ی دموکراتیک و آزاد شرق کوردستان-کـــودار

مراحل ملی شدن که از اروپا شروع شد و به خیلی جاهای دیگر دنیا سرایت نمود، بر اساس ملی‌گرایی، سرمایه‌داری و ملت - دولت به وجود آمده بود. برای همین نیز ناسیونالیسمی که بر این اساس پدید آمدند، فاشیست، شوونیست و استعمارگرانه بودند. علت اساسی وقوع جنگ‌های اول و دوم جهانی و بیشتر جنگ‌های اقلیم‌های دیگر، موضوع ملی‌گرایی بر مبنای ناسیونالیسم، سرمایه‌داری و ملت- دولت بوده‌اند. ناسیونالیسم ترک، فارس و عرب که در خاورمیانه کوردها را در آسیاب ژینوساید فیزیکی و فرهنگی انداخته‌اند، دارای ریشه‌ای ناسیونالیستی، سرمایه‌داری و ملت - دولت می‌باشند. برای همین خیلی مهم است که آشکار سازیم که ملی بودن و اتحاد ملی بر اساس زمینه، ارزش و ساختارهای سرمایه‌داری و دولت - ملت به وجود آید یا بر مبنای مبادی، ارزش‌ها و ساختارهای دموکراتیک.

به خاطر این واقعیت که ملی‌گرایی کورد دیرتر از ملی‌گرایی فارس، ترک و عرب و همچنین در زیر فشار پیش رفته است، کوردها در این موضوع بر سر یک دوراهی قرارگرفته‌اند. این دوراهی میان ناسیونالیسم و ارزش‌های جهانی این زمان می‌باشد. کوردها به این دلیل که دیرتر به مرحله‌ی ملی شدن رسیده‌اند، ارزش‌های والای این زمان مانند دموکراسی، حقوق بشر از حقوق شخصی گرفته تا حقوق جمعی، آزادی زن، عدالت و آزادی را به‌مثابه‌ی بخشی جدانشدنی از شناسنامه‌ی ملی خویش می‌دانند. این نیز کوردها را تشویق می‌نماید که ملیت و وحدت ملی خویش را در این راستا به‌پیش برند. اما سیاست انکار و فشارهایی را که بر سرشان فرض گشته و تفکرات و همچنین نظریات سده‌ی پیشین، میل ملی‌گرایی را در وجودشان تقویت می‌نماید. در اینجا مشکل اصلی کوردها این نیست که آیا ملی شدن کورد و اتحاد ملی به وجود میاید یا خیر؟، بلکه این است که این ملی شدن بر اساس ساختارهای دموکراتیک پدید میاید یا اینکه بر مبنای ذهنیت و سیستم دولت- ملت؟ با مشارکت همه جانبه‌ی طیف، سازمان‌های زنان و جوانان، اتحادیه‌ها، گروه و جماعت‌های آیینی و به‌طور کل همه‌ی جامعه هست یا خیر؟ همین‌جاست که اتخاذ تصمیم سوم می‌تواند به‌مثابه ستون فقرات اتحاد ملی تشکیل و برسی گردد.

این مسئله نه‌تنها آینده‌ی کوردها، بلکه آینده‌ی همه‌ی خلق‌های خاورمیانه را نیز مشخص خواهد نمود. پیش بردن ملی‌گرایی و اتحاد ملی بر مبنای ناسیونالیستی و دولت - ملت هم باعث هرچه بیشتر محدود شدن این مسئله و هم جنگی بدون پایان با ملت - دولت‌های کنونی می‌گردد. ولی چنانچه ملی‌گرایی و وحدت ملی بر مبنای

> اما آنچه در مورد کوردها شگفت‌انگیز است نقش خود آنان در رقم خوردن این سرنوشت شوم است، درواقع بر پایه‌ی گزارش‌ها رسمی از روند مذاکرات «سور» و بعدها «لوزان» چنین برمی‌آید تشکیل و ایجاد کشور چهارمی در سرزمین کوردها چندان تضادی با منافع عالیه‌ی منطقه‌ای بریتانیا و فرانسه نداشته و این دو کشور استعماری با آن مخالفت ویژه‌ای ابراز نکرده‌اند

«ذهنیتی دموکراتیک» پیش برده شود، راه را برای حل مسئله‌ی کورد باز می‌گذارد باعث دموکراتیزه شدن خاورمیانه نیز می‌گردد.

تقریبا نودوپنج سال از انعقاد پیمان «لوزان» و اجرایی شدن دومین فاز تقسیم سرزمین «کوردستان» میان چهار دولت «خلق‌الساعه» سپری‌شده، رخدادی که بی‌تردید غم‌انگیزترین نقطه عطف چند صدسال اخیر تاریخ کوردها را رقم زد. در طول این تقریبا یک قرن، ملت کرد و به گواهی تاریخ، دمی از پای ننشسته و هرگز بیدادی را که بر آن‌ها روا شد نپذیرفتند. از شمال تا جنوب و از شرق تا غرب کوردستان در این سال‌ها همواره جنبش‌های ملی به اشکال گوناگون و با بکار گیری تاکتیک‌های مختلف در جریان بوده و اجازه نداده‌اند این بزرگ‌ترین انکار و امحاء ملی-نژادیِ شاید قرون و اعصار، به هدف غایی خود که همانا محو کامل هویت ملی کوردها بوده است، دست‌یافته و درنهایت نیز به بخش حذف‌شده‌ی تاریخ تمدن انتقال یابد. بی‌تردید پروژه‌ی مضحک تشکیل دولت‌های جدید، فاقد هرگونه منطق ژئوپلیتیکی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و بالاخره ملی که منطبق بر شرایط خاورمیانه‌ی آن زمان باشد بود، البته این ادعا بر منافع ملت‌های منطقه استوار است وگرنه تقسیم اراضی منطقه بر پایه‌ی مرزهای صرفاً «خط‌کشی‌بندی شده» می‌توانست اهداف میان‌مدت اروپاییان را برآورده سازد که در عمل نیز چنین شد. در این میان کوردها تبدیل به بزرگ‌ترین قربانی این بذل و بخشش ملوکانه شده و این بار نه میان دو کشور قدرتمند، بلکه بین چهار دولتی تقسیم شدند که تا حد زیادی موجودیت خود آن‌ها و به آن شکل نیز، به‌گونه‌ای تحقیرآمیز معلول تفاهم لندن و پاریس بر سر تقسیم غنائم و برخی ملاحظات نه‌چندان پیچیده‌ی منطقه‌ای و بین‌المللی بود.

اما آنچه در مورد کوردها شگفت‌انگیز است نقش خود آنان در رقم خوردن این سرنوشت شوم است، درواقع بر پایه‌ی گزارش‌ها رسمی از روند مذاکرات «سور» و بعدها «لوزان» چنین برمی‌آید تشکیل و ایجاد کشور چهارمی در سرزمین کوردها چندان تضادی با منافع عالیه‌ی منطقه‌ای بریتانیا و فرانسه نداشته و این دو کشور استعماری با آن مخالفت ویژه‌ای ابراز نکرده‌اند، کما اینکه در مذاکرات نخستین «سور» بر ایجاد آن نیز صحه گذاشتند. اما به یک دلیل بسیار ساده درنهایت تشکیل دولت کوردستان با طرح تقسیم آن میان کشورهای تازه تاسیس جایگزین می‌گردد: نبود اتحاد میان خود کوردها. در شمال کوردستان «آتاتورک» توانست با وعده‌های دروغین و فریبکارانه نه‌تنها رهبران کرد را از فکر تشکیل یک کشور

مستقل پشیمان سازد بلکه درنهایت شگفتی شاهد حضور مؤثر آن‌ها در قالب هیئت نمایندگی ترک‌ها در مذاکرات لوزان هستیم، جای که وجود هرگونه مشکلی با به‌اصطلاح خواست تشکیل دولت مستقل کوردستان تکذیب می‌شود. در جنوب کوردستان هم شرایط چندان تفاوتی با شمال ندارد، هیچ‌گونه تفاهم و اتحادی میان کوردها برای نیل به هدف تاریخی آنان در میان نیست. عشیره‌ها و طوائف کرد بیشتر از آنکه در پی اتحاد و همبستگی جهت اعمال‌نظر در مذاکرات لوزان باشند صرفا به دنبال تامین منافع کوتاه‌مدت محلی-عشیره ای خود بودند و در این برهه‌ی حساس آن‌گونه که فرستاده‌ی بریتانیا در کوردستان گزارش می‌دهد این گروه‌ها در بیشتر مواقع دشمن و مخالف یکدیگر بوده و هیچ‌گونه اتفاق و تفاهمی میان آنان در مورد مسئله‌ی تشکیل دولت مستقل کوردستان وجود ندارد. درنهایت غربی‌ها با توجه به اصرار ترک‌ها از یکسو و تهدیدهای ملک فیصل، پادشاه دست‌نشانده‌ی عراق تازه تأسیس از سوی دیگر و نیز با توجه به فقدان هرگونه اتحاد ملی میان عشیره‌های کرد به این نتیجه می‌رسند که امکان تشکیل چنین دولتی وجود ندارد چراکه هزینه‌های آن بیشتر از منافع آن خواهد بود، آن‌ها درحالی‌که کوردها نیز در کلیت خود بر استقرار چنین نظامی تاکید نداشته‌اند و درنهایت تمام تلاش‌های «شیخ محمود حفید» رهبر فقید کوردهای جنوب کوردستان نیز ناکام می‌ماند.

اکنون و در این برهه‌ی بسیار حساس که شاهد دوران توازن ناپایدار در خاورمیانه هستیم، بار دیگر فرصتی تاریخی برای کوردها جهت تحقق خواست و اراده‌ی ملی آنان فراهم‌شده است. برخلاف یک قرن پیش، کوردها امروزه دست‌کم در جنوب کوردستان دارای نیروی نظامی کارآمد و قابل اتکایی بوده و به لحاظ تسلیحاتی قابل‌مقایسه با صدسال پیش نیستند، بسیاری از دول بزرگ جهان آشکارا یا تلویحا با استقلال کوردستان

موقعیت اجتماعی کوردها، به معنای دیگر جامعه‌ی رنگین‌کمانی‌شان، و جایگاه بلند آگاهی سیاسی‌ای که کسب نموده‌اند، آنان را به‌سوی ملی شدن و اتحاد ملی بر مبنایی اتحاد دموکراتیک، سوق می‌دهند. در مقابل موضوع ملی‌گرایی و دولت - ملت، هم اتحاد ملی را به مخاطره می‌اندازد و هم خطری برای تنوعات سرزمینی کوردها به وجود خواهد آورد.

موافق‌اند. اوضاع در عراق و سوریه بیش از همه به سود کوردها در جریان است، چنان که همه‌ی تحلیل گران بر این باورند نه عراق و نه سوریه هرگز به شرایط پیش از ظهور داعش بازنخواهند گشت، آن‌هم در شرایطی که کوردها توانسته‌اند در جنوب کوردستان بر تمامی سرزمین های مورد ادعای خود تسلط یابند، در غرب کوردستان نیز امروزه کنترل بخش‌های وسیعی از کوردستان در دست فدراسیون سوریه‌ی دموکراتیک قرار داشته و از پشتیبانی بین‌المللی نیز داراست. در یک‌کلام باید گفت به لحاظ منطقه ای و جهانی شرایط برای تشکیل کنگره‌ی ملی و مستقل کوردستانی بیشتر از هر زمان دیگری مهیا و فراهم است.

بی‌تردید این بار نیز بسان یک سده پیش، فاکتور اصلی و نهایی در دست یازیدن به هدف تاریخی کوردها همانا اتحاد ملی گسترده و عمومی آن‌هاست. بدون اعمال این عامل نباید تشکیل دولت مستقل کردی را حتی در این برهه‌ی ناپایدار متصور شد. اکنون کوردها با نقطه عطفی دیگر مواجه‌اند و برای بهره‌برداری حداکثری و بهینه از شرایط موجود تنها و تنها نیازمند اتحادی فراگیرند. اگرچه بلوک‌بندی‌های منطقه‌ای پدیده‌ای غریب نیست، اگرچه وضعیت ژئوپولتیک کوردستان گاها تضاد انتخاب را میان گروه‌ها و احزاب کوردستان به اجباری تاریخی و عملی تبدیل می‌سازد، بااین‌همه اگر رهبران کرد بتوانند به اسلوب واقعی «سیاست ورزی» دست یازند، این امکان برایشان فراهم می‌شود تا در دل بحران‌ها و جنگ منافع سرنوشت‌ساز جاری، بازیگران قابلی بوده و درنهایت معادلات را به سود ملت کرد تغییر دهند. واقعیت این است که به قول یکی از دوستان فرهیخته مشکل کوردها فقدان دانش «سیاست ورزی»یست، امری که در بسیاری از مراحل تاریخی آنان را مجبور می‌کند تا به انتخاب‌ها و اتخاذ سیاست‌های شدیداً اشتباه روی‌آورند، امری که می‌توان این روزها در شنگال و یا در کلیت

نظریات محدود و دیدگاه تنگ‌نظرانه که مسئله‌ی اتحاد ملی را همچون اتحاد سیاسی میان احزاب می‌بینند، باعث شده که تلاش و کوشش برای اتحاد ملی ناکام بماند. مسئله‌ی اتحاد ملی همچون مسئله‌ی تجمع همه‌ی طیف‌ها و قشرهای اجتماعی، فرهنگی، آئینی-مذهبی و سیاسیون ملتی است همراه با فرد فردشان. هم اینکه مسئله‌ی اتحاد ملی را از موضوع اتحاد مابین احزاب سیاسی می‌رهاند و هم با تضمین اتحادی راستین، احزاب سیاسی را نیز مجبور به اتحاد می‌نماید.

خود در مورد سیاست‌های حزب «کارگران کوردستان» به‌وضوح مشاهده نمود. نمی‌توان انکار کرد چنانچه کوردها نتوانند حاکمیت ملی را در سرزمین خود برپا سازند همچنان با تهدید انکار، امحاء، پاک‌سازی نژادی و اشکال گوناگون استعمار و استثمار ملی دست‌به‌گریبان بوده و باز ناچارند دهه‌های متمادی جهت نیل به حقوق حقه‌ی خود مبارزه‌ای خونین را پیگیری کرده و شاهد قربانی شدن هزاران فرزند این آب‌وخاک باشند.

موقعیت اجتماعی کوردها، به معنای دیگر جامعه‌ی رنگین‌کمانی‌شان، و جایگاه بلند آگاهی سیاسی‌ای که کسب نموده‌اند، آنان را به‌سوی ملی شدن و اتحاد ملی بر مبنایی اتحاد دموکراتیک، سوق می‌دهند. در مقابل موضوع ملی‌گرایی و دولت - ملت، هم اتحاد ملی را به مخاطره می‌اندازد و هم خطری برای تنوعات سرزمینی کوردها به وجود خواهد آورد. زیرا ملی‌گرایی نه‌تنها در برابر خارج، بلکه در داخل نیز همیشه تکروی و هژمونگرایی را فرض خواهد نمود. این نیز باعث بروز مشکلات و ایجاد تضاد چه در داخل و چه در خارج می‌گردد. انتخاب ملت دموکراتیک و وحدت ملی دموکراتیک، به خاطر انعطافی که در خود دارد، حتی می‌تواند ملی‌گرایی را نیز مانند رنگی داخلی تحمل نماید و هم در داخل و هم در خارج بیشتر استعداد و توانایی چاره‌یابی مشکلات را دارا است.

به‌این‌علت که ملی شدن کارش ایجاد آگاهی و ذهنیتی مشترک است، پخش شدن گفتگو بر روی مبدا، ارزش و راهکارها در هر چهار بخش کوردستان و هرجایی که کوردها در آن زندگی می‌کنند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. زیرا مبادی و ارزش‌هایی که هم‌صدایی را ایجاد نمایند، به میدانی مشترک تبدیل گشته تا کوردهای سراسر جهان به دور آن جمع گردند. استعمارگران هرچقدر کشورها را از لحاظ جغرافی پارچه پارچه کرده باشند، دلایل تاریخی و اقتصادی هرچقدر کوردها را از وطن خویش دور کرده باشند، کوردها می‌توانند در پیرامون این مبادی و ارزش‌های ملی جمع گردند و اتحاد ملی خویش را با موفقیت به‌پیش برند. این مبادی و ارزش‌ها در همان حال باعث ایجاد آگاهی ملی مشترک و ذهنیتی می‌گردد که می‌تواند همه‌ی غنای فرهنگی، اجتماعی، آیینی و مذهبی جامعه‌ی کوردی را در خود قبول نماید. به این معنا که مبادی و ارزش‌هایی که بررویشان همفکری و هم‌صدایی ایجاد می‌گردد، می‌توانند مانند قانون اساسی کوردستان عمل کنند.

محدود ننمودن بحث و گفتگوی اتحاد ملی به احزاب سیاسی و موضوع اتحاد سیاسی برای این است که اتحاد سیاسی دارای چنان کاراکتری است که احزاب سیاسی را پشت سر نهاده و با همه‌ی جامعه‌ی کوردستان مرتبط است. زیرا موضوع تنها اتحاد سیاسی نیست بلکه اتحاد ملی است. تا زمانی که وحدت ملی انجام نگیرد، راه برای اتحاد سیاسی، سالم و بلندمدت در میان احزاب سیاسی بازنمی‌گردد. برای همین از فرد فرد جامعه گرفته تا همه‌ی طیف، اقشار و سازمان‌های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی، مشارکتشان حائز اهمیت میباشد. مشارکتی از این نوع دارای کاراکتری دموکراتیک است. زیرا هم همه‌ی افراد و اقشار اجتماعی را در خود جای‌داده و هم هر فرد و قشر جامعه نماینده‌ی فکر و دیدگاه و خواست‌های خویش می‌باشد. و این بدین معنی است که ملی شدن کورد و وحدت ملی بر پایه‌ای دموکراتیک پیش خواهد رفت.

درنهایت اینکه، برای کوردها-از هر گروه و دسته و حزبی- تنها راه ممکن دست‌یابی به اتحادی گسترده و بنیادین است، و فقط می‌توان از مجرای تشکیل یک «کنگره‌ی ملی» فعال، واقعی و کارآمد به این هدف دست‌یافت. کنگره‌ای که منعکس‌کننده‌ی شرایط حاکم بر همه‌ی بخش‌های کوردستان و بدون در نظر گرفتن ایدئولوژی رسمی و منافع احزاب باشد. نهادی مشروع که مدافع حقوق کوردها در تمامی پهنه ی سرزمین کوردستان باشد و نه محلی جهت اعمال نظرات و منافع حزبی و گروهی. میزان تمایل و تلاش جهت نائل شدن به این مهم به‌ویژه در شرایط کنونی، می‌تواند معیار مناسب آشکارسازی عیار کوردستانی بودن احزاب موجود باشد. به‌هرحال در فقدان چنین نهادی و البته دارای اقتدار، امکان حل‌وفصل کامل تضادها و اختلافات کنونی چندان خوش‌بینانه به نظر نمی‌رسد، نهادی که می‌تواند تجلی اراده‌ی ملت «کرد» در همه‌ی کوردستان بوده و پس از یک سده اشغال، کوردها را در مجامع بین‌المللی نمایندگی کند. به نظر می‌رسد این مناسب‌ترین و تنها گزینه‌ی پیش روی کوردها است.

مسئله‌ی اتحاد ملی، همان مسئله‌ای است که به‌اندازه‌ی رنج‌های گذشته‌ی خلقمان می‌باشد، به همان اندازه نیز اتوپیا و هدف آینده‌مان است. در مورد این موضوع هرچند که به دفعات، پیشاهنگی شده و در این راه تلاش شده، ولی هدف موردنظر به دست نیامده است. این وضعیت تا تلاش و دست پیش انداختن این اواخر نیز ادامه داشته است. اگرچه بسیاری دلایل سیاسی، تاریخی و حال نیز جهت رسیدن به این تلاش وجود دارند، در اینجا باید این واقعیت را دست‌نشان کنیم که مسئله‌ی راهکار نیز نقش مهمی در عدم پیروزی ایفا نموده است. قبل از هر چیز تاکنون مسئله‌ی اتحاد ملی، همچون وحدت میان نیروها و احزاب سیاسی دیده‌شده و به‌این‌علت سعی شده که چند نیروی سیاسی با همدیگر اتفاق کنند. کار و تلاش جهت اتحاد مابین نیروها و احزاب سیاسی، بسیاری از وقت‌ها بدور از دید عمومی انجام گرفته و جامعه بیرون از این تلاش‌ها مانده‌اند. این در حالی است که مسئله‌ی اتحاد ملی تنها مسئله‌ی اتحاد میان احزاب سیاسی و یا مسئله‌ی اتحاد سیاسی نیست. مسئله‌ی اتحاد ملی مسئله‌ی تجمع همه‌ی گروه‌های اجتماعی، فرهنگی، ائینی-مذهبی، نیروهای سیاسی و افراد ملت دور یک اصول، ارزش و ساختاری مشترک و ایجاد ذهنیت و آگاهی مشترکی است. یعنی تا زمانی که بر مبنای آگاهی و ذهنیتی مشترک دورهم جمع نگردند، اتحاد ملی ایجاد نمی‌گردد. ایجاد اتحاد ملی، با پیشبرد ذهنیت و آگاهی مشترک، زمینه‌ای که طیف و قشرهای سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، آئینی-مذهبی بر روی آن سازمان داده شوند، میسر می‌شود. اکنون به دلیل اینکه آن زمینه‌ی مشترک وجود ندارد، بخش عظیمی از سیاست کورد در بیرون از دایره باقی‌مانده است. به همین علت اولویت این است که مشارکت همه‌ی طیف و قشرهای اجتماعی و فرهنگی، آئینی، مذهبی و سیاسی، تضمین گردد.

نظریات محدود و دیدگاه تنگ‌نظرانه که مسئله‌ی اتحاد ملی را همچون اتحاد سیاسی میان احزاب می‌بینند، باعث شده که تلاش و کوشش برای اتحاد ملی ناکام بماند. مسئله‌ی اتحاد ملی همچون مسئله‌ی تجمع همه‌ی طیف‌ها و قشرهای اجتماعی، فرهنگی، آئینی-مذهبی و سیاسیون ملتی است همراه با فرد فردشان. هم اینکه مسئله‌ی اتحاد ملی را از موضوع اتحاد مابین احزاب سیاسی می‌رهاند و هم با تضمین اتحادی راستین، احزاب سیاسی را نیز مجبور به اتحاد می‌نماید. کوتاه‌سخن، زمانی که همه‌ی ملت بر مبنای اصول، نرخ و ساختار مشترک در چهارچوب یک زمینه پیرامون همدیگر جمع گردند، احزاب سیاسی‌ای که به آن زمینه وارد نمی‌شوند، زمینه‌ی اجتماعی خویش را ازدست‌داده و در بیرون از دایره قرار می‌گیرند.

فرصت‌ها و تهدیدات

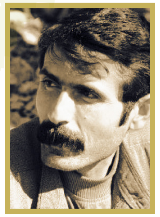

ریوار آبدانان

عضو شورای رهبری کل کنفدرالیسم جوامع کوردستان

اشاره جامعه‌ی کورد سال‌هاست که خواهان اتحاد ملی است. اکنون تحولات سیاسی و نظامی خاورمیانه طی جنگ جهانی سوم فرصت‌ها و تهدیدات تازه‌ای را مطرح کرده است. بنابراین برگزاری کنگره‌ی اتحاد دموکراتیک ملی در کوردستان هم یک ضرورت است و هم یک سکوی پرش به سوی آینده‌ای آزاد و درخشان. قطعا ما این را با دید ملی‌گرایانه و علیه دیگر خلق‌ها انجام نمی‌دهیم. آزادی کوردها و شکل‌گیری اتحاد دموکراتیک در کوردستان، یک منطقه‌ی امن باثبات برای کل خاورمیانه پدید می‌آورد. چنان‌چه انقلاب دموکراتیک روژآوای کوردستان به کانون اشاعه‌ی موج دموکراسی به کل خاورمیانه مبدل شده است.

اگر کوردها خواهان رسیدن به یک استاتوی سیاسی پایدار هستند می‌بایست در برگزاری نشست‌ها و کنگره‌ی اتحاد دموکراتیک ملی تعجیل نمایند. جامعه‌ی کورد بهای بزرگی برای آزادی پرداخته و شایسته‌ی آن است که به سلامت از این جنگ جهانی خارج شود و به جایگاه سیاسی حقه‌ی خود دست یابد. بنابراین لازم است که با حساسیتی ویژه قضیه‌ی کنگره‌ی دموکراتیک ملی را پیگیری نماید. بایستی از احزاب و جریانات سیاسی‌ای که برای این کنگره مانع‌تراشی می‌کنند حساب‌خواهی کند و راه خود را از آن‌ها جدا سازد. همچنین از کلیه‌ی افراد و گروه‌های فعال مدنی، روشنفکری، زیست‌محیطی، هنری و سیاسی مختلف کوردستان که دغدغه‌ی آزادی و دموکراسی دارند دعوت می‌کنم که با نظرات و مشارکت خود برای برگزاری این کنگره تلاش نمایند.

در شرق کوردستان چه موانعی برای برگزاری کنگره‌ی ملی کوردستان وجود دارد؟

نکته‌ی قوت اشغالگران کوردستان، باقی‌گذاشتن کوردها در موقعیت پراکندگی و ازهم‌گسستگی است. جامعه‌ی کوردستان از لحاظ جغرافیایی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی دچار چندپارگی و تجزیه شده است. این امر لطمات عمیقی بر ذهنیت، روح و روان کوردها وارد ساخته است. بنابراین ایجاد اتحاد ملی دموکراتیک به یک ذهنیت چاره‌یاب نوین نیاز دارد. هم احزاب و سازمان‌های سیاسی سنتی کورد از لحاظ ذهنیتی دچار معضل هستند و هم بافت اجتماعی کوردستان دچار آسیب‌های فراوان است. از منظر ما این ذهنیت نوین تنها می‌تواند حول دموکراسی و سیاست دموکراتیک شکل بگیرد. آنچه کوردها را از تجزیه و نابودی نجات می‌دهد این است که حول برخی ارزشها و اصول ملی- دموکراتیک برخوردی همگرایانه و همپذیر از خود نشان دهند. بیماری ملی‌گرایی، دولت‌گرایی، منطقه‌گرایی، انحصارطلبی سیاسی و نظایر آن بر جریانات سیاسی کورد تاثیر گذاشته است. این بیماری‌ها با دموکراسی و سیاست دموکراتیک ملی در تضاد هستند. سیاست دموکراتیک مستلزم باور جریانات سیاسی و مدنی به جامعه‌ی کورد و ارزش‌های تاریخی آن است. متاسفانه برخی احزاب سیاسی به دلیل آنکه تداوم هستی خود را در گرو وابستگی به اشغالگران کوردستان می‌بینند از سیاست دموکراتیک که سیاستی مبتنی بر اراده‌مندی جامعه است دوری می‌گزینند. اتحاد ملی دموکراتیک در کوردستان مستلزم گذار از برخورد تمامیت‌خواهانه‌ای است که در میان سازمان‌های ملی‌گرا و دولت‌گرا رایج است. چنین سازمان‌هایی تحت نام استقلال و دولت کوردی می‌خواهند خود را حاکم بلامنازع کوردستان نشان دهند و تصمیمات سرنوشت‌سازی که مربوط به همه‌ی بخش‌های کوردستان است را یک‌جانبه و به میل خود اتخاذ کنند.

هم احزاب و سازمان‌های سیاسی سنتی کورد از لحاظ ذهنیتی دچار معضل هستند و هم بافت اجتماعی کوردستان دچار آسیب‌های فراوان است. از منظر ما این ذهنیت نوین تنها می‌تواند حول دموکراسی و سیاست دموکراتیک شکل بگیرد. آنچه کوردها را از تجزیه و نابودی نجات می‌دهد این است که حول برخی ارزش‌ها و اصول ملی- دموکراتیک برخوردی همگرایانه و هم‌پذیر از خود نشان دهند.

هژمونی‌خواهی حزب دموکرات کوردستان عراق(پ.د.ک) عاملی منفی در سیاست‌ورزی کوردهاست. احزاب، سازمان‌ها، گروه‌های مدنی و سیاسی و ازجمله شرق کوردستان تا وقتی با

انحصارطلبی و هژمونی‌خواهی جریانات ملی‌گرا مخالفت نکنند نمی‌توانند به‌عنوان یک نیروی سیاسی کارامد در عرصه حضور داشته باشند.

عدم موضع‌گیری در برابر اشغالگران و هم‌پیمانی‌های نوین میان آنها نشان می‌دهد که برخی سازمان‌های سیاسی کورد هنوز از رویکرد تنگ‌نظرانه‌ی منطقه‌گرایانه گذار نکرده‌اند. برخی سازمان‌ها هنوز مسئله‌ی کورد را در هر بخش کوردستان منحصر به آن بخش می‌دانند. لذا در برابر سیاست‌های نسل‌کش و اشغالگرانه‌ی رژیم‌های منطقه سکوت اختیار می‌کنند. این به معنای تن‌دادن به وضعیت بردگی و قربانی‌شدنی است که یکصد سال است بر کوردها تحمیل می‌شود. این جریانات معلوم‌الحال، تحت نام مصلحت، ارزش‌های ملی دموکراتیک کوردها را زیر پا می‌نهند. به نظرم تا جریانات سیاسی کورد در برابر همه‌ی بخش‌های کوردستان به‌شکل متعهد برخورد نکنند نمی‌توان از اراده‌مندی، استقلال اندیشه و عمل آنها بحث کرد. این ضعف‌ها همگی مانع اتحاد ملی هستند. تا دست سیاست‌های متجاوزانه و مخرب دولت‌های اشغالگر در امور کوردها قطع نشود نمی‌توان از اتحاد بحث کرد. بنابراین قبل از هر چیز به روحیه‌ی مسولیت‌پذیری بزرگی نیاز وجود دارد.

دولت‌های منطقه و نیروهای جهانی تنها وقتی می‌توانند با کوردها رابطه‌ای مثبت داشته باشند که اراده‌ی سیاسی کوردها را محترم شمرده و لزومات آن را به‌جای آورند. کوردها خاصه با انقلاب دموکراتیک خود در روژآوا تمام توازنات صدساله را برهم زدند. اگر تمام جریانات سیاسی کوردستان واقعا مبارزان راه آزادی و دموکراسی باشند، می‌توانند کوردها را همچنان در موقعیت بازیگر سیاسی موثر خاورمیانه باقی نگه دارند. اما برخی طیف‌های سیاسی در کوردستان که بوی ملی‌گرایی ابتدایی از عملکرد آنها به مشام می‌رسد، چون واله و شیدای قدرت‌های از خود بزرگ‌تر هستند عملا دست کوردها را در توازنات سیاسی تضعیف می‌نمایند.

فارغ از جریانات سیاسی، به نظرم تا حد زیادی بستر ذهنیتی

احزاب و جریاناتی که در جلسات مشورتی برای اتحاد مشارکت نمی‌کنند در موقعیت تضاد با مطالبات خلق کوردستان قرار دارند. آن‌ها برایشان قابل هضم نیست که خلق کوردستان خودش برای سیاست، فرهنگ، اقتصاد، دفاع و دیگر مسائل و نیازمندی‌هایش تصمیم‌گیری نماید؛ بنابراین با طرح شعارهای ملی‌گرایانه و دولت‌محور سعی دارند که ذهن جامعه را به سمت دیگری سوق دهند.

لازمه در میان تنوعات هویتی شرق کوردستان برای اتحاد دموکراتیک ملی شکل گرفته است. رژیم اشغالگر جمهوری اسلامی همیشه خواسته تا از حربه‌ی اختلافات مذهبی و مشکل جلوه‌دادن تفاوت‌های فرهنگی برای ازهم‌گسیختن اتحاد اجتماعی کوردهای شرق کوردستان استفاده کند. اما سطح آگاهی سیاسی جامعه‌ی کورد در شرق کوردستان بالا رفته و در چنین دامی نخواهند افتاد. با این حال جریانات سیاسی، مدنی، زیست‌محیطی، فعالان زن، روشنفکران و هنرمندان شرق کوردستان برای شکل‌گیری اتحاد و اراده‌ی مشترک ملی- دموکراتیک بایستی بیش از این‌ها کار کنند.

چه احزاب و جریان‌هایی در پروسه‌ی برگزاری کنگره‌ی دموکراتیک ملی کوردستان مانع و اخلال ایجاد می‌کنند؟

احزاب و جریاناتی که در جلسات مشورتی برای اتحاد مشارکت نمی‌کنند در موقعیت تضاد با مطالبات خلق کوردستان قرار دارند. آن‌ها برایشان قابل هضم نیست که خلق کوردستان خودش برای سیاست، فرهنگ، اقتصاد، دفاع و دیگر مسایل و نیازمندیهایش تصمیم‌گیری نماید. بنابراین با طرح شعارهای ملی‌گرایانه و دولت‌محور سعی دارند که ذهن جامعه را به سمت دیگری سوق دهند. تاکنون حزب دموکرات کوردستان عراق(پ.د.ک) و جریانات وابسته به آن چنین موضعی اتخاذ کرده‌اند.

امیدوارم این احزاب و سازمان‌ها با توجه به شرایط جنگ‌زده و حادی که منطقه‌ي خاورمیانه و کوردستان در آن قرار دارند، به درک درستی از قضیه‌ی اتحاد ملی دست یابند. اتحاد ملی با احترام به جامعه و مطالباتش عملی می‌شود. شرط میهن‌دوستی(قصدم ملی‌گرایی و وطن‌پرستی نیست) این است که مطالبات و خواست خلق بر هرچیز ارجح باشد. آنهایی که در روند برگزاری کنگره‌ی اتحاد ملی کوردستان سنگ‌اندازی کنند عملا در جبهه‌ی ضد آزادی و ضد دموکراسی جای می‌گیرند. باید این را از یاد نبرند.

خواست و مطالبات آن‌ها چیست و آیا امکان پاسخ‌گویی به مطالبات آن‌ها وجود دارد؟

آنها به اراده‌ی جامعه‌ی کوردستان و سیاست دموکراتیک اجتماعی باور ندارند. از نظر آنها همه چیز باید زیر کنترل و نظارت آنها باشد. تنها برخوردهایی که به منافع تنگ‌نظرانه‌ی خاندانی و خانوادگی و حزبی آنها کمک کند را روا می‌دانند. اینها با ایجاد یک حقوق دموکراتیک که همه را ناگزیر از پایبندی به ارزش‌های دموکراتیک ملی کند مخالف هستند زیرا می‌ترسند انحصار اقتصادی و سیاسی از دست‌شان خارج شود. البته هنوز جریانات سیاسی شرق کوردستان در چنین موقعیتی نیستند اما برخورد منفی برخی از این جریانات نشان می‌دهد که می‌خواهند بر همان مسیری پای بگذارند که پ.د.ک حرکت می‌کند. امیدوارم که اکثریت سازمان‌های شرق

مسئله‌ی کورد بایدها و نبایدها

زیلان وژین

رئیس مشترک حزب حیات آزاد کوردستان-پژاک

حزب حیات آزاد کوردستان (PJAK) که در شرق کوردستان فعالیت می‌نماید، درباره‌ی کنگره‌ی ملی کوردستان چه دیدگاه و موضعی را اتخاذ نموده است و در این راستا چه اقدامات عملی انجام داده است؟

بعد از شروع تلاش‌های کنگره‌ی ملی کوردستان (KNK) برای ایجاد اتحاد میان کوردها، اقدامات گسترده‌ای در دو مرحله انجام پذیرفت. در سال ۲۰۱۳ نیز تلاش‌هایی توسط سازمان‌ها و جریان‌های کورد صورت گرفت که برای کوردها مقطعی تاریخی و سرنوشت‌ساز به شمار می‌آید؛ اما به این دلیل که سیاست‌های بعضی احزاب کوردی در راستای منافع ملی کوردها نبود و بیشتر باسیاست‌های نیروهای منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای هم‌راستایی بیشتری داشت، تلاش‌ها برای ایجاد اتحاد میان کوردها ناموفق ماند و باعث از دست رفتن این فرصت تاریخی گردید. می‌توان گفت که عدم اتحاد میان کوردها و از دست دادن فرصت‌های تاریخی کوردستان به اتحاد دموکراتیک ملی کوردستان با دید مثبت و استراتژیک بنگرند. چرا که آرمان‌های آزادیخواهانه‌ی خلق کورد از این طریق عملی می‌شود.

در صورت سهیم‌نشدن احزاب شرق کوردستان راهکار شما برای برگزاری هرچه منسجم‌تر کنگره‌ی ملی و عدم انشقاق در میان کوردها چیست؟

اتحاد ملی دموکراتیک کوردستان امری وابسته به احزاب نیست. این اتحاد پیش از هر چیز یک اتحاد اجتماعی میان کلیه‌ی هویت‌ها و تفاوت‌مندیهای اجتماعی کوردستان است. احزاب بایستی برای چنین کنگره‌ای پیشاهنگی نمایند. باید پروژه و برنامه داشته و تلاش‌های جدی به عمل بیاورند. اگر خودشان به مانع مبدل شوند قطعا جامعه‌ی کوردستان آن‌ها را عفو نخواهد کرد. هیچ فرد، گروه و جریانی حق آن را ندارد که جلوی اتحاد ملی دموکراتیک کوردستان را بگیرد. زیرا تشکیل چنین اتحادی یک حق طبیعی دموکراتیک است. آنهایی که در برابرش کارشکنی کنند قطعا در حافظه‌ی سیاسی جامعه‌ی کورد به‌عنوان یک عنصر منفی و منفور ثبت خواهند شد.

آیا تمهیداتی اندیشیده شده است که کوردهای جنوب شرق کوردستان یعنی کرماشان، ایلام، لکستان، لرستان و بختیاری نیز نقش پررنگ‌تری در کنگره‌ی ملی کوردستان داشته باشند؟

مناطق جنوبی شرق کوردستان نیز مانند دیگر مناطق، بخشی جدایی‌ناپذیر از کلیت هویت ملی- دموکراتیک کوردها را تشکیل می‌دهند. همچنان‌که در گذشته‌ی تاریخی کوردستان حضوری چشمگیر داشته‌اند، در روند دموکراتیک‌شدن کوردستان و اتحاد و همگرایی نیز مشارکتشان استراتژیک است. با وجود سیاست‌های جنگ ویژه‌ای که از دوران پهلوی تاکنون ادامه داشته است اما می‌توان شاهد نوعی بیداری ملی دموکراتیک در این نواحی بود. نوعی جریان هویت‌خواهی دموکراتیک در این مناطق شکل گرفته است. حضور نمایندگانی از این مناطق در کنگره‌ی اتحاد دموکراتیک ملی کوردستان قطعا به روند سیاسی‌شدن و ارتقای اراده‌ی سیاسی این مناطق کمک شایانی خواهد کرد. بدون سیاسی‌شدن و مشارکت سیاسی، نمی‌توان از بقای هویت و حتی هویت‌مندی بحث کرد. وظیفه‌ی کودار است تا به‌عنوان گسترده‌ترین چتر همگرایی اجتماعات و هویت‌های دموکراتیک شرق کوردستان، این مناطق را نیز در خود جای دهد. پارسان‌ها و تنوعات هویتی مناطق کلهر، لک و لور تنها در چارچوب مبدل‌شدن به یک جامعه‌ی سیاسی و برخوردار از سازماندهی دفاع مشروع می‌توانند به موجودیت خود ادامه دهند و به آزادی دست یابند. کنگره‌ی دموکراتیک ملی کوردستان این مهم را تحت ضمانت درخواهد آورد. به‌خصوص شخصیت‌های مستقل مدنی، روشنفکران، هنرمندان و شخصیت‌های دموکراسی‌خواه دینی این مناطق می‌توانند در شکل‌گیری اتحاد ملی کوردستان نقش تسریع‌کننده‌ای ایفا کنند.

برای برگزاری کنگره‌ی ملی یکی از مهم‌ترین عواملی بود که سبب شد نیروهای اشغالگری همانند داعش و ترکیه علیه کوردها در باکور (شمال)، باشور (جنوب) و روژآوا (غرب) کوردستان دست به حملات وحشیانه‌ای بزنند و کوردها را با نسل‌کشی روبه‌رو سازند.

پژاك همواره به شیوه‌ای جدی و با آگاهی نسبت به اهمیت کنگره‌ی ملی کوردستان در این راستا فعال بوده است و برای ایجاد اجماع ملی در شرق کوردستان خود را مسئول دانسته و برای رسیدن به این هدف از هیچ تلاشی دریغ نورزیده است. ما به‌عنوان پژاک با بسیاری از احزاب و سازمان‌های شرق کوردستان دیدار کرده‌ایم و درحال حاضر نیز به اهمیت ایجاد اتحاد میان تمام احزاب و جریان‌های شرق کوردستان بر مبنای نقاط مشترك واقفیم و در مقابل ذهنیت و موضع‌گیری طرف‌هایی که با منافع ملی کوردها هم‌راستا نیستند همواره مبارزه خواهیم کرد.

نمی‌توان گفت مسئله‌ی کورد مسئله‌ای صرفا سیاسی است و نمی‌شود آن را حتی به مسئله‌ای اجتماعی و حقوقی محدود کرد، مسئله‌ی کورد دارای ابعاد ایدئولوژيك و ذهنیتی است و دارای منشا تاریخی است. در قرن‌های اخیر با ظهور سیستم دولت- ملت شاهد تلاش برای نابودی و نسل‌کشی کوردها به شیوه‌های مختلف بوده‌ایم، حتی در ذهنیت کوردها علیه یکدیگر نیز بذر کینه و اختلافات کاشته شد و آن‌ها را از مسیر اتحاد خارج کرد

در گفتگوی ملی که از جانب KNK در روزهای ۱۵ و ۱۶ تیرماه در سلیمانیه برگزار شد برخی جریان‌های شرق کوردستان حضور نیافتند یا جلسه را ترک کردند، دلیل چنین برخوردهایی در چه چیز نهفته است؟ چنین موضع‌گیری‌هایی چه تاثیری بر تلاش‌ها برای ایجاد همگرایی در شرق کوردستان خواهد داشت؟

وقتی از همگرایی در شرق کوردستان بحث می‌کنیم مطمئن هستیم که خلق ما آماده‌ی چنین اتحادی است همچنین در سال‌های اخیر شاهد بوده‌ایم که ذهنیت مشترك ملی در میان آن‌ها پدید آمده است. در حال حاضر مانع اصلی پیشاروی همگرایی و اتحاد بیشتر، اختلاف و انشقاق میان جریان‌ها و سازمان‌های سیاسی است. اگر هر سازمان و هر شخص کورد اهمیت کنگره‌ی ملی را به‌خوبی درك کند و با تحلیل گذشته خواهان آینده‌ای آزاد باشد، از جانب هیچ سازمان و شخصی مشکل و مانعی بروز نخواهد کرد اما متاسفانه شاهد چنین مشکلاتی از جانب برخی احزاب و بخصوص احزاب شرق کوردستان هستیم که نشان‌دهنده‌ی عدم وجود سیاستی مستقل و همچنین عدم درك اهمیت حیاتی کنگره‌ی ملی هستیم. این رویه تاثیر منفی و مخربی بر تلاش‌ها برای ایجاد اتحاد میان کوردها می‌گذارد. در طول تاریخ بیشتر شکست‌هایی که خلق کورد به آن دچار شده‌اند به خاطر قدرت نیروهای خارجی نبوده بلکه به خاطر از دست دادن فرصت‌های تاریخی از جانب کوردهایی بوده است که به شیوه‌ای تنگ‌نظرانه تنها منافع شخصی، حزبی و یا گروهی خود را مورد توجه و در صدر اولویت قرار داده‌اند. درواقع با در پیش گرفتن چنین رویکردی از جانب آنان راه را بر بروز انشقاق و چنددستگی هموار می‌نمودند و به‌نوعی آب در آسیاب دشمن می‌ریزند. اگر تمامی آحاد خلق کورد و تمام احزاب و سازمان‌های سرتاسر کوردستان به نیروهای متخاصم و متجاوز به‌عنوان دشمن خود بنگرند و در برابرشان دارای موضع‌گیری مشخص و شفاف باشند، دولت-ملت‌های اشغالگر قادر به تداوم سلطه بر کوردستان نخواهند بود. نقشه راه کنگره‌ی جوامع کوردستان (KCK) از جنگ داخلی به‌عنوان خیانت نام‌برده است که نشات گرفته از ذهنیت و سیاست ناهمخوان و متفرق می‌باشد.

با توجه به اینکه پژاک یکی از حامیان نقشه راه کنگره‌ی جوامع کوردستان حمایت است به نظر شما این نقشه راه تا چه حد می‌تواند در راه اتحاد کوردها موثر واقع شود؟

نمی‌توان گفت مسئله‌ی کورد مسئله‌ای صرفا سیاسی است و نمی‌شود آن را حتی به مسئله‌ای اجتماعی و حقوقی محدود کرد، مسئله‌ی کورد دارای ابعاد ایدئولوژيك و ذهنیتی است و دارای منشا تاریخی است. در قرن‌های اخیر با ظهور سیستم دولت- ملت شاهد تلاش برای نابودی و نسل‌کشی کوردها به شیوه‌های مختلف بوده‌ایم، حتی در ذهنیت کوردها علیه یکدیگر نیز بذر کینه و اختلافات کاشته شد و آن‌ها را از مسیر اتحاد خارج کرد که می‌توان عوامل مختلف داخلی کوردها را نیز در این امر دخیل دانست. درحال حاضر کوردها از هویت، فرهنگ و موجودیت سیاسی خود و از ارزش‌های مشترکی که در طول هزاران سال به وجود آورده‌اند محروم شده‌اند، در چنین وضعیتی کوردها برای رسیدن به حیاتی اخلاقی، دموکراتیك و آزاد دارای رسالتی تاریخی هستند که اتحاد و همگرایی شرط اصلی آن است. در نقشه راه کنگره‌ی جوامع کوردستان نیز به‌روشنی بر لزوم اتحاد کوردها در این مقطع حساس تاریخی اشاره و تاکید شده است. مسیر حل تمام مسائل کوردها و راه عبور از موانع جهت رسیدن به سیستمی دموکراتیك، هویتی آزاد، مدیریتی مستقل و سرزمینی بدون مرز از کنگره‌ی ملی و اتحاد و همگرایی کوردها می‌گذرد.

در این مقطع حساس که تغییر و تحولات منطقه‌ای وسعت و شتاب بیشتری به خود گرفته است و حکومت ایران نیز در عرصه‌های سیاسی و نظامی فعالانه در این تحولات حضور دارد، همگرایی در شرق کوردستان چه پیامدها و دستاوردهایی خواهد داشت و بر سیاست‌های ایران در خصوص کوردها چه تاثیری خواهد گذاشت؟

پراکندگی و عدم همکاری سازمان و جریان‌ها در حل مسائل، نبود سیاست مشترك و حتی در مواردی جنگ داخلی کوردها باعث تقویت جبهه‌ی دشمنان خلق‌مان گردیده است و به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به سیاست‌ها و پروژه‌ی نابودسازی کوردها توسط اشغالگران یاری رسانیده است و به‌اندازه‌ی پیمان‌نامه‌ی لوزان که کوردستان را به چهار بخش تقسیم کرد و تاثیرات مخرب به‌جا گذاشته است. در زمان انقلاب خلق‌های ایران که حکومت مرکزی بسیار ضعیف شده بود یا در

زمان جنگ هشت‌ساله‌ی ایران و عراق، احزاب و سازمان‌های شرق کوردستان فرصت مناسبی داشتند که دست حکومت ایران را کوتاه نمایند یا به حکومت فشار بیاورند که حقوق کوردها را به رسمیت بشناسد اما روند تحولات معکوس گشت و اختلافات داخلی میان آن‌ها سبب گردید هزینه‌ای که برای آزادی پرداختند به هدر برود.

بدون شک تجربه و درس‌هایی که انسان از تاریخ و رخدادهای گذشته می‌گیرد می‌تواند راهگشای عملکرد و مسیر درستی باشد، مردم و جریانات سیاسی شرق کوردستان با عدم تکرار اشتباهات گذشته بهتر از هر زمان دیگری قادر می‌شوند که متحد و همگرا گردند و در این راستا در انجام مسئولیتی که تاریخ بر دوش ما گذارده است موفق گردند. امروزه شاهد فروپاشی سیستم دولت-ملت در منطقه هستیم که حکومت جمهوری اسلامی ایران هم از این قاعده مستثنی نیست، ما کوردها نیز برای پیشبرد پروژه‌ی خود و ایجاد سیستمی دموکراتیک و مستقل باید از یک‌سو به حکومت فشار بیاوریم و از سویی دیگر وضعیت داخلی خود را سازماندهی کنیم. تا زمانی که کوردها سیاست همگرا و متحدی در حوزه‌های سیاسی-اجتماعی اتخاذ ننمایند و اختلافاتشان را کنار نگذارند، حکومت ایران از وضعیت موجود بهره‌برداری کرده و مانع حل مسئله‌ی کورد در شرق کوردستان خواهد شد.

یکی از مفاد نقشه راه کنگره‌ی جوامع کوردستان حل مسئله‌ی کورد از راه سیاست دموکراتیک است و بر لزوم همگرایی و هم‌صدایی تاکید شده است، موردتوجه قرار دادن این بند از نقشه‌ی راه چه تاثیری در حل مسئله‌ی کورد در شرق کوردستان خواهد داشت و چه میزان ثمربخش خواهد بود؟

اتخاذ سیاست ملی مشترک و همگرایی جهت حل مسئله‌ی کورد در هر چهار بخش کوردستان و در عرصه‌ی بین‌المللی نیز موضوعی بسیار مهم و غیرقابل‌چشم‌پوشی است، باید پروژه و نقشه‌ی راه سیاسی کوردها مشترک بوده و عملکرد سیاسی تمام بخش‌های کوردستان نیز در چارچوب آن صورت گیرد و نباید هر سازمان یا هر بخش از کوردستان سیاست و عملکردی متفاوت در پیش بگیرد و حتی در مواردی با دشمنان خلق کورد همکاری صورت گیرد.

دشمنان خلق کورد در طول تاریخ تا به امروز همواره از طریق

اگر جامعه برای برگزاری کنگره‌ی ملی آماده شود و دغدغه‌ی آن را داشته باشد، سازمان‌ها و احزاب کورد به‌عنوان نمایندگان جامعه نیز آن را خواهند پذیرفت. در چنین وضعیتی احزابی که در کنگره‌ی ملی شرکت نکنند به خواسته‌ها و مطالبات مردم بی‌اعتنا بوده و جایگاه خود به‌عنوان نماینده‌ی جامعه‌ی کورد را از دست خواهند داد.

جنگ، غارت و کشتارجمعی کمر به نابودی کوردها بسته‌اند و در برابر این رویکرد نیز کوردها همواره در چارچوب دفاع مشروع به مبارزه بر خواسته‌اند اما زمینه برای گفتگو و حل مسائل از طریق سیاسی فراهم نشده است. یگانه راه‌حل این مسئله درنهایت گفتگو و مذاکره‌ی سیاسی است، مبارزه‌ی کوردها جهت دفاع از خود در برابر نسل‌کشی فیزیکی و فرهنگی و حل مسئله‌ی کورد بوده و لازم است سیاست جریان‌های کورد نیز در این راستا باشد.

به همان اندازه که حل مسئله‌ی کورد از طریق سیاست دموکراتیک جهت خروج خاورمیانه از بحران سیاسی، جنگ و مسائل موجود نقشی کلیدی دارد، در عرصه‌ی مناسبات داخلی مولفه‌ی سیاست دموکراتیک میان نیروها و جریانات کورد و حل مسائل از این وادی نقش حیاتی را ایفا می‌کند. مسئله‌ِی کورد از نبود آزادی و دموکراسی نشات می‌گیرد و برای رسیدن به آزادی باید دموکراسی وجود داشته باشد. سیاستی که جامعه و آحاد مردم در آن نقش نداشته باشند و سازمان‌های اجتماعی و مدنی، روشنفکران، هنرمندان و افکار عمومی بخشی از آن نباشند نمی‌توان آن را سیاستی دموکراتیک دانست. در مقابل سیاست تمامیت‌خواه و مستبدانه‌ی دولت-ملت اهمیت سیاست دموکراتیک نمایان می‌شود، سیاست دموکراتیک با تاثیرپذیری روزانه و مستمر از آحاد جامعه، افق‌های جدیدی برای حل مسائل می‌گشاید و در پیش گرفتن چنین سیاستی باعث تشکیل ملت دموکراتیک می‌شود.

شما به مشکلات و موانعی اشاره کردید که بر سر راه کنگره‌ی ملی ایجاد می‌کنند، نقش جامعه را در این میان چگونه می‌بینید؟ بخصوص زنان، جوانان، هنرمندان، روشنفکران و فعالین جامعه‌ی مدنی چه تاثیری در برگزاری کنگره‌ی ملی کورد دارند؟

در گفتگوی ملی اخیر که توسط کنگره‌ی ملی کوردستان KNK برگزار شد، در مرحله‌ِی نخست بیشتر شرکت‌کنندگان از جامعه‌ی مدنی حضور پیدا کردند. در حال حاضر تلاش‌ها برای مرحله‌ی دوم بیشتر بر اقشار مختلف جامعه متمرکز است، بخصوص مشارکت زنان بااهمیت است چون اگر این تلاش‌ها فقط به احزاب محدود شود به نتایج دلخواه نخواهد رسید. اگر جامعه برای برگزاری کنگره‌ی ملی آماده شود و دغدغه‌ی آن را داشته باشد، سازمان‌ها و احزاب کورد به‌عنوان نمایندگان جامعه نیز آن را خواهند پذیرفت. در چنین وضعیتی احزابی که در کنگره‌ی ملی شرکت نکنند به خواسته‌ها و مطالبات مردم بی‌اعتنا بوده و جایگاه خود به‌عنوان نماینده‌ی جامعه‌ی کورد را از دست خواهند داد.

در مرحله‌ی اول گفتگوی ملی نیز شاهد بودیم که صدای زنان، جوانان، هنرمندان و اقشار مختلف اجتماعی برای برگزاری کنگره‌ی ملی بسیار رسا بود، سازمان‌هایی که قادر به پاسخگویی به مطالبات و نیازهای جامعه‌ی خود باشند و به‌عنوان نمایندگان جامعه خود را مسئول بدانند موفق خواهند بود. نیرومندترین جریان‌هایی که در عرصه‌ی سیاست موفق عمل کرده‌اند آن‌هایی هستند که با در پیش گرفتن سیاست دموکراتیک توانسته‌اند حمایت جامعه را کسب کنند و جامعه به‌صورت همه‌جانبه از آنان حمایت به عمل می‌آورد. امروزه جامعه‌ی کورد نیز مصمم شده است که کنگره‌ی ملی خود را برگزار نماید و ما به‌عنوان نماینده‌ی جامعه‌ِی کورد در شرق کوردستان نهایت تلاش خود را در این راه خواهیم کرد.

همگرایی ملی و نقش زنان کورد در امر سیاسی

آرمانج ساریا
مسئول کمیته‌ی رسانه‌ی کژار

در تاریخ چنان مقاطعی وجود دارند که آینده‌مان و فرداهایمان را تعیین می‌کنند. در طول تاریخ انسانیت، جوامع انسانی چه از نظر تاریخی و چه در فرم روزآمدشان دوره‌هایی را تجربه کرده‌اند که مسیر حیات آنان را مشخص کرده و ویژگی‌های اجتماعی‌شان را تعیین نموده است . ربع آخر سده‌ی بیستم نیز شاهد سلسله تحولاتی برای کوردها بوده که از اهمیتی حیاتی برخوردار می‌باشند. به یقین می‌توان مساله‌ی همگرایی،اتحاد ملی کوردها و استارت این مهم را از جمله‌ی این تحولات حیاتی برشمرد. ما به‌منزله‌ی خلقی با تاریخی طولانی در وضعیتی به سر می‌بریم که از سوی دولت‌ــملتهای منطقه تجزیه گشته‌ایم و هویت ملی‌مان شرحه‌شرحه گشته است. در سده‌ی بیست و یکم مدرنیته‌ی سرمایه‌داری هنوز هم ما را به‌منزله‌ی یک ملت نمی‌پذیرد. به‌عنوان یک فرد کورد موجودیت داریم اما هویت جمعی و ملی‌مان مورد پذیرش نیست. حتی جامعه‌شناسی هم ما را به عنوان یک ملت و یک جامعه نپذیرفته است. بدون شک چنین امری بدون پیوند با دولت‌های هژمونیک که خاورمیانه را تجزیه نموده‌اند و بی‌ربط با سیاست‌های استعماری‌شان نیست. امپریالیسم نه تنها ما را به منزله‌ی یک ملت نپذیرفته و جهت این امر از هیچ امر پروپاگاندایی فروگذار نکرده بلکه در راستای انشقاق در اتحاد ملی کوردها هنوز هم از همان سیاست قدیمی تفرقه بیانداز حکومت کن استفاده می‌کند. علاوه بر نقش مهم سیاست‌های مبتنی بر انکار و امحای قدرت‌های خارجی در عدم تکوین ملی کوردها، خود کوردها هم نتوانسته‌اند گام چندانی در راستای امر خطیر تکوین ملی بردارند. در میان کوردها انضمام به دولت حاکم ، پذیرش ذوب فرهنگی، انکار واقعیت ملی خویش و تشابه به ملت حاکم همچنین گرایش به ملی‌گرایی ابتدایی به جای تکوین ملت دموکراتیک را می‌توان از جمله موانع پیش روی اتحاد ملی عنوان کرد. البته که ما کوردها زبان، فرهنگ، تاریخ و جغرافیای مشترکی داریم اما ضعف اساسی ما این است که در رابطه با یکی از شاخصه‌های بنیادین ملی که همانا ذهنیت و آگاهی هویتی مشترک می‌باشد رویکرد یکسانی نداریم. می‌توان این امر را در عین حالی بازتابی از وضعیت اجتماعی خویش هم تلقی نماییم. این مساله درد مشترک هر فرد، گروه سیاسی و تجمع موجود در کوردستان است. به همین خاطر رهبر خلق کورد عبدالله اوجالان سالهاست که تشکیل کنگره‌ی ملی دموکراتیک را در دستور کار ما قرار داده تا مسایل مذکور را زیر چتر این کنگره چاره‌یابی نماییم. تلاشهای صورت گرفته از سوی ک‌ن‌ک در این مرحله‌ي تاریخی بسیار مهم بوده و بایستی تداوم یابند. چنانچه بتوانیم این مرحله را با موفقیت طی نماییم، می‌توانیم از فرداهای روشنی برخوردار باشیم. در غیر این صورت استثمار، سرکوب، شکنجه، مرگ و ذوب فرهنیگی مضاعف در انتظارمان خواهد بود. ما کوردها در برابر نظام سرمامه‌داری موجود هیچ گزینه‌ی دیگری جز اتحاد ملی و مبارزه در این راستا نداریم.

عدم تکوین ملی کوردها در زیر چتر کنگره‌ی ملی کورد از سویی ریشه در مدرنیته‌ی سرمایه‌داری و از سوی دیگر ناشی از مسایلی است که کوردها در میان خود دارند. وضعیت پیش آمده را می‌توان ناشی از رویکردهای منطقه‌گرایانه، منافع تنگ حزبی، رویکردهای ملی‌گرایانه‌ی بسیار ابتدایی و همچنین مزدورمآبانه‌ی برخی از کوردها دانست. این رویکردها در تضاد کامل با سیاست دموکراتیک قرار دارند. زنان از جمله اقشاری می‌باشند

تمرکز نوشتار پیش رو بر نقش زنان کورد در پروسه‌ی فعالیت‌های مربوط به کنگره‌ی ملی و اهمیت این کنگره برای زنان می‌باشد. کوردها از سال ۱۶۳۹میلادی به بعد

برای اولین بار تجزیه شدند؛ بعدها با پیمان سایکس-پیکو در سال ۱۹۱۶ و پیمان لوزان در سال ۱۹۲۳ سرزمین مادری کوردها به چهاربخش تقسیم شد. این تجزیه صرفاً تجزیه‌ای جغرافیایی نبود بلکه کوردها از نظر ذهنیتی، عاطفی، فرهنگی و هویتی هم تجزیه شدند. بدون شک زنان و جوانان کورد بیشترین آسیبها را از این تجزیه دیدند. زنان کورد بخشی از جامعه بودند که بیشتر از سایرین مورد استعمار و استثمار قرار گرفتند. درست مانند زنان سرخپوست، زنان آبورژین و زنان سیاه‌پوست با شدیدترین سرکوب‌ها مواجه گشتند. زن بودن در کوردستان معنایی جز سرکوب، تجاوز، آزار و اذیت، مواجهه با انواع خشونت‌های فیزیکی و روانی و ...نبود. حتی امروز هم سعی بر آن است جامعه و زنان کورد در دایره‌ی همان ذهنیت انکار و امحا به زیستن ادامه دهند. به همین دلیل برای ما کوردها مرزها هیچ معنایی ندارند؛ مرزهایی که نتیجه‌ای جز ظلم و ستم برایمان در برنداشته‌اند.

به همین دلیل ما زنان قشری هستیم که بیشتر از هر کسی به اتحاد ملی نیاز داریم و در همین راستا هم بایستی بیشتر از همگان در فعالیت‌های مربوط به کنگره‌ی ملی مشارکت نموده و برای این مهم پیشاهنگی نماییم. چرا که ما بخشی از جامعه هستیم که بیشترین آسیب‌های ناشی جنگ نصیبمان می‌شود، به اسارت گرفته می‌شویم و در بازارهای بردگی به فروش می‌رویم؛ هم به دلیل کورد بودنمان و هم زن بودنمان به صورتی مضاعف در معرض استثمار قرار می‌گیریم. به همین دلیل یکی از بهترین راهکارها در راستای محافظت از میهن و خودمان و همچنین پیشبرد دفاع ذاتی‌مان اتحاد ملی و ترویج آگاهی ملی دموکراتیک و مبارزه در این راستا می‌باشد. این امر را می‌توان بدون شک یکی از وظایف تاریخی و روزآمد زنان کورد برشمرد. نکته آنکه ما به عنوان زنان کورد از ملیت و ارزشهای ملی چندان بیگانه هم نیستیم. زنان کورد همیشه در صف اول محافظین ارزشهای ملی در برابر ذوب فرهنگی و همه نوع انکار و امحا فیزیکی و فرهنگی بوده‌اند. ما فرهنگ، زبان و تاریخمان را بیشتر از هرکسی از مادرانمان و زنان پیراموننمان فراگرفته‌ایم. یک قصه و داستان، یک ترانه و آهنگ و سخنان آموزنده مادران در این امر همیشه نقش اساسی داشته‌اند. زنان با حک نمودن ارزهاشهای ملی و فرهنگی بر روح و دلشان آن‌ها را به نسل‌های امروز منتقل نموده و می‌کنند. به همین دلیل زنان کورد در طول تاریخ همیشه نقشی اساسی در صیانت از بسیاری از ارزشهای فرهنگی، اعتقادی، مادی و معنوی داشته‌اند. این نقش امروز هم از نقطه‌نظر تشکیل کنگره‌ی ملی کورد حایز اهمیت می‌باشد.

می‌توان تاریخ کوردستان را به نوعی تاریخ مقاومت در برابر ظلم و ستم هم عنوان نمود. این سرزمین شاهد مقاومت‌های بی‌نظیر بسیاری چون قلعه‌ی دمدم، عصیان بابان‌ها، شیخ سعید، جمهوری مهاباد و مبارزات آزادی‌خواهانه‌ی امروز کوردها بوده است. در تمامی این مقاومت‌ها زنان کورد همیشه حضور داشته‌اند. جهت بی‌تاثیرسازی اثرات ذوب فرهنگی، زنان کورد نقش مهمی در فعالیت‌های فرهنگی و زبانی داشته‌اند. زنانی که در قلعه‌ی دمدم مقاومت کردند، رندەخان، ظریفه، قدم‌خیر، لیلا قاسم، مستوره اردلان و بسیاری از زنان دیگر را می‌توان تاریخ زنده‌ی کوردها عنوان نمود. سکنیه جانسز، شیرین علم‌هولی، ویان سوران و آرین میرکان‌ها را هم می‌توان شکل روزآمده شده‌ی این تاریخ عنوان نمود. ما از امری خیالی، از یک آرمان‌شهر و یا آرزوهای مجرد بحث نمی‌نماییم. ما زنان کورد ریشه در تاریخی سرشار از مقاومت داریم و به امروز رسیده‌ایم. اگر این تاریخ را نمی‌زیستیم به یقین نمی‌توانستیم از جنبش آزادی‌خواهانه‌ی امروز کوردها هم بحث نماییم.

عدم تکوین ملی کوردها در زیر چتر کنگره‌ی ملی کورد از سویی ریشه در مدرنیته‌ی سرمایه‌داری و از سوی دیگر ناشی از مسایلی است که کوردها در میان خود دارند. وضعیت پیش آمده را می‌توان ناشی از رویکردهای منطقه‌گرایانه، منافع تنگ حزبی، رویکردهای ملی‌گرایانه‌ی بسیار ابتدایی و همچنین مزدورمآبانه‌ی برخی از کوردها دانست. این رویکردها در تضاد کامل با سیاست دموکراتیک قرار دارند. زنان از جمله اقشاری می‌باشند که هم نیاز ضروری به سیاست دموکراتیک دارند و هم اینکه در صدر اقشاری قرار دارند که می‌توانند نقشی اساسی در دموکراتیزاسیون امر سیاسی ایفا نمایند. بایستی جوانان را هم در این کاتاگوری قرار داد و آنان را نیروهای دینامیک سیاست دموکراتیک برشمرد. نظام سرمایه‌داری همیشه زنان و جوانان را در حاشیه دایره‌ی سیاست قرار داده و در موارد بسیار زنان و جوانان هم سیاست و سیاست‌ورزی را جزو وظایف خویش به حساب نیاورده‌اند. زنان به دلیل آنکه به صورتی تاریخی از مقوله سیاست طرد شده‌اند در تصمیمات اجتماعی هم برایشان نقش چندانی قایل نشده‌اند. اما نباید فراموش نمود که یکی از اساسی‌ترین پایه‌های آزادی زنان قابلیت سیاسی شدن آنان می‌باشد. در حال حاضر زنان کوردستانی نقش مهمی در عرصه‌ی سیاسی ایفا می‌نمایند و بدون تردید تلاش‌های رهبر عبدالله اوجالان در این مهم نقش اساسی را ایفا نموده است. ایشان با تعریف نقش پیشاهنگی برای زنان در تمامی عرصه‌های مبارزه زمینه را جهت مشارکت زنان در عرصه‌ی سیاست هم مهیا نمود. برای نمونه امروز نظام ریاست مشترک در کوردستان به چنان سطحی رسیده که می‌تواند نمونه‌ای عالی برای تمام جهان باشد. همه‌ی ما به خوبی بر این امر واقفیم که عرصه‌ی سیاست دولت‌گرا از رویکردهای جنس‌باورانه و ملی‌گرایانه رنج می‌برد. زنانی که خواهان سیاست‌ورزی‌اند چاره‌ای جز تشابه با مردان و تفکر و تعقل به مانند آنان را ندارند. نباید فراموش کرد چنین مشارکتی فقط جنبه‌ی فیزیکال داشته و به معنای مشارکت هویت و اندیشه‌ی زنان در امر سیاسی و برساخت این امر نیست. زنان کورد هم در همه‌ی عرصه‌های زندگی با چنین رویکردهای جنس‌باورانه‌ای روبرویند. رویکردهای جنس‌باورانه را نباید صرفاً در عرصه‌های سیاسی دولت‌های حاکم جست، جنبش‌ها و احزاب کوردی هم از این رویکردها بهره‌ی بسیار برده‌اند. نباید فراموش کرد که تحقق اتحاد و همگرایی ملی در میان کوردها بستری است مناسب جهت اعمال سیاست مشترک از سوی خود کوردها و صورت‌بندی سیاست دموکراتیک؛ از سوی دیگر کنگره‌ی ملی کورد بهترین زمینه جهت اعمال سیاست دموکراتیک کوردها در برابر نظام جهانی است. نحوه‌ی مشارکت زنان در سیاست دموکراتیک نیز می‌تواند در این بستر تعریف گردد. کنگره‌ی ملی زنان کورد و همچنین کنگره‌ی ملی کورد بایستی زنان را به عنوان اساسی‌ترین نیروی پیشاهنگ در امر سیاست دموکراتیک تعریف نماید. یکی از عرصه‌های مهم و بنادین جهت مطرح نمودن و چاره‌یابی مسایل همچنین تعریف هویت، عرصه‌ی سیاست دموکراتیک می‌باشد. پیشاهنگی زنان کورد برای فعالیت‌های مربوط به کنگره‌ی ملی کورد و ایفای این نقش مهم به معنای تضمین واقعیت زن آزاد کورد هم می‌باشد. با ایمان به اینکه سده‌ی بیست و یکم سده‌ی زنان خواهد بود ما زنان کورد با نیروی فراگرفته از تاریخمان قادر خواهیم بود امروز و فردایمان را با دستان خویش آباد نماییم.

نەبوونی سەکۆیەکی نەتەوەیی

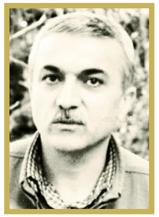

دیار غەریب
ئەندامی کۆنسەی سەرۆکایەتی گشتی کەجەکە

ئێوە وەکو کەجەکە زۆر پێداگیری لەسەر ئەوە دەکەن کە کۆنگرەی نەتەوەیی ببەسترێت، بۆچی ئەوەندە پێداگیری دەکەن؟

بە تێڕوانینی ئێمە کێشەیەکی سەرەکی نەتەوەی کورد نەبوونی سەکۆیەکی نەتەوەییە ك هەموان لەسەر کۆ ببینەوە. بەهۆی ئەوەی نەبووینەتە خاوەنی سەکۆیەکی نەتەوەیی نەمانتوانیوە ببینە خاوەنی ستراتیژییەکی نەتەوەیی هاوبەش کە هەموو کۆمەڵگای کوردستان و پارت و لایەنە سیاسی و پێکهاتە کۆمەڵایەتیەکان پێوەی پابەند بن و ئەمەش بووەتە خاڵێکی لاوازی جوڵانەوەی ئازادیخوازانەی کورد لەسەردەمە جیاوازەکانداو زۆربەی کاتیش بووەتە هۆکارێکی سەرەکی سەرنەکەوتنی جوڵانەوەکانی کوردستان. لە ئێستاشدا جیهان لەبەردەم گۆڕانکارییەکی ڕیشەییدایەو ئەو ڕێکەوتن و پەیماننامانەی کە کورد کوردستان و ناوچەکەیان دابەش کرد لە وێنەی سایکس - پیکۆ، قاهیرە، لۆزان، برۆکسل و ئەنقەرە بەرەو هەڵوەشاندنەوە دەچن و هەموو هێزو لایەنەکان بەدوای چارەسەری و هاوکێشەی نوێدا دەگەڕێن. ئەمەش بۆ گەلی کوردو سەرجەم گەلانی کوردستان و ناوچەکە دەرفەتێکە بۆ ئەوەی بتوانن بە ئیرادەی خۆیان ناوچەکە ڕێك بخەنەوە، نەك وەکو سەدەی بیستەم کە هیچ حساب بۆ ئیرادەو ناسنامەی گەلانی ناوچەکە نەکرا، هێزە سەردەستەکان بە پێی بەرژەوەندی خۆیان ناوچەکەیان دابەش کردو گەلانی ناوچەکەیان پارچە پارچە کرد. گەلی کوردیشیان پارچە پارچە کردو نکۆڵیشیان لێکرد. بێگومان گەلی کورد و گەلانی ناوچەکە بۆ ئەوەی مۆرکی خۆیان لە گۆڕانکاری بدەن دەبێت خۆیان بەهێز بکەن. خاڵی سەرەکیش بۆ بەهێزبوون یەکبوون و هەبوونی پڕۆژەی گونجاوە بۆ چارەسەری. ئێمە لەو باوەڕەداین ئەنجامدانی کۆنگرەی نەتەوەیی بۆ گەلی کوردو گەلانی کوردستان و ناوچەکە دەتوانێت ببێتە هێز و لەگەڵ خۆشیدا پڕۆژەی گونجاو بۆ چارەسەری کێشەی گەلی کوردو گەلانی کوردستان و ناوچەکە گەڵاڵە بکات. هەر ئەمەش وایکردووە هەر لەسەرەتای دامەزراندنی پەکەکەوە ڕێبەر ئاپۆ و تەڤگەڕی ئێمە ئەنجامدانی کۆنگرەی نەتەوەیی و دروستکردنی سەکۆیەکی نەتەوەییان بە یەکێك لە ئەرکە سەرەکیەکانی خۆیان زانیوەو لە ئێستاشدا ئەوەندە پێداگیری لەسەر ئەو بابەتە دەکەینەوە.

لە مانگی پوشپەڕی ڕابردوودا(١٥و ٢٠١٧/٧/١٦) لەسلێمانی کۆبوونەوەی ڕاوێژی نەتەوەیی بەڕێوەچوو، دوای ئەوە ئێوە وەکو کەجەکە تێڕوانینی خۆتان وەکو پڕۆژەیەك لە ١٩-٨-٢٠١٧ دا بۆ ڕای گشتی ڕاگەیاند. ئایا ئەو ڕاوێژەی کە کەنەکە ڕێکی خستبوو بە تێڕوانینی ئێوە چەندە سەرکەوتوو بوو؟ هەروەها ئەو بانگەوازەی ئێوە چەندە پێشوازی لێکراوە؟

پارتی دیموکراتی کوردستان و چەند پارتێك کە نزیکن لە سیاسەتی پارتیەوە بەشداری کۆبوونەوەکەیان نەکرد. ئێمە لەو بارەیەوە زانیاریمان نەبوو. چونکە ئێمەش وەکو میوان بەشداری ئەو کۆبوونەوەمان کردبوو.

ئێمە هەر لەسەرەتای دامەزراندنی کەنەکەوە ئەندامێکی چالاکی ئەو دامەزراوە نەتەوەییە بووین و لە پێناوی یەکێتی نەتەوەیی و دروستکردنی ئیرادەیەکی نەتەوەییدا پشتیوانی هەموو پڕۆژەو هەنگاوێکی

کەنەکەمان کردووە. ئەو هەوڵەی کە لەم دواییەدا لەلایەن کەنەکەوە دراو لە ئێستاشدا بەردەوامە ئێمە بە هەوڵێکی گرنگمان زانی و چالاکانە بەشداریمان تێدا کرد. وەکو هەنگاوی یەکەم ئێمە بە سەرکەوتوو دەیبینین. چونکە زۆربەی پارت، ڕێکخراو، پێکهاتەکانی کوردستان بەشداریان تێدا کرد. بڕیاریش درا ئەوە وەکو قۆناخی یەکەم پێناسە بکرێت و کار بکرێت بۆ سەرخستنی قۆناخی دووەم. ئەوەتا لە ئێستا کەنەکەو ئەو لایەنانەی کە خۆیان بە خەمخۆری دۆزی نەتەوەیی دەبینن بەم ئاڕاستەیە کارو خەبات دەکەن. ئەو بڵاوکراوەیەی ئێمەش بەشێکە لە هەوڵەکانمان بۆ سەرخستنی ئەو قۆناخە. لەم قۆناخەدا هەوڵدەدرێت کە لەلایەك زەمینەیەکی جەماوەری لە ڕووی زهنی و ئامادەگی کردارییەوە بۆ ئەنجامدانی کۆنگرە باشتر ئامادە بکرێت. هەروەها کار بکرێت بۆ ئەوەی ئەو لایەنانەی کە پێشتر بەشدار نەبوون، لە قۆناخی دووەمدا بەشدار بن. هێشتا زووە بڕیار بدەین لەسەر ئەوەی کە پێشوازی خەڵك و لایەنەکان بۆ بانگەوازەکەی ئێمە چۆن دەبێت، بەڵام لەو باوەڕەداین کە هەر هەوڵێکی باش کاریگەری باش لەسەر کۆمەڵگاو لایەنەکان دروست دەکات.

ئەو لایەنانەی کە بەشدار نەبوون لە کۆبوونەوەی ڕاوێژی نەتەوەییدا کام لایەنانە بوون؟ چی بە هۆکاری بەشداری نەکردنیان دادەنێن؟

پارتی دیموکراتی کوردستان و چەند پارتێك کە نزیکن لە سیاسەتی پارتییەوە بەشداری کۆبوونەوەکەیان نەکرد. ئێمە لەو بارەیەوە زانیاریمان نەبوو. چونکە ئێمەش وەکو میوان بەشداری ئەو کۆبوونەوەمان کردبوو. کۆبوونەوەکە لەلایەنی هاوسەرۆکانی کەنەکەو کۆنسەی بەڕێوەبەری کەنەکەوە زەمینەسازی بۆ کرابوو. هەر بۆیە ئێمە پرسیارمان لە بەرپرسانی کەنەکە کرد بۆ ئەوەی هۆکاری ئامادە نەبوونی ئەو لایەنانە بزانین. بەپێی ئەو زانیاریانەی بە ئێمە درا، دەڵێن پرسمان پێ نەکراوەو ئێستا بە گونجاو نابینن بۆ کارێکی بەم ڕەنگە. هەروەها هەندێك لایەن باسیان لەوە کردووە کە کۆنگرەی نەتەوەیی لە ژێر کاریگەری کەجەکەدایە، بۆ ئەوە بەشداری ناکەن. بەڵام بەگوێرەی ڕوونکردنەوەی بەرپرسانی کەنەکە ئەو لایەنانە پرسیان پێ کراوەو تێڕوانینیان وەرگیراوەو بانگێشتیش کراون بۆ کۆبوونەوەکە.

ناکرێت هێزێك هەبێت بانگەشەی ئازادی و سەربەخۆیی بۆ کوردو کوردستان بکات، بەڵام یەکێتی نەتەوەیی و دروستبوونی ئیرادەیەکی نەتەوەیی بە هەنگاوێکی سەرەکی و گەیشتن بە ئامانجەکانی نەزانێت.

ئایا ئەو هۆکارانە تا چەندە ڕاستن؟ پێتان وایە هۆکاری تر لەپشت بەشداری نەکردنیانەوە نەبێت؟

ئەوەندەی ئێمە ئاگادارین ئەو لێدوان و ڕوونکردەوانە ڕاست نین. چونکە بەرپرسانی کەنەکە سەردانیان کردوون و بیرو بۆچوونیان ئاڵوگۆڕ کردووە. چۆن ئێمە ئاگادار کراوین ئەوانیش بەو شێوەیە ئاگادار کراون. لەبەر ئەوە ڕاست نیە بگوترێت پرسمان پێ نەکراوە. ئەگەر بڵێن کەنەکە مۆرکی ئێمەی پێوەیە، ئەوەش بابەتێکە قسەی زۆر هەڵدەگرێت. ئەگەر کەنەکە ڕێگە نەدات ئەو لایەنانە بەشدار بن، ئەو کاتە دەتوانن ڕەخنە لە کەنەکە بگرن و لێدوانی بەو شێوەیە بدەن. بەڵام کاتێك کەنەکە دەرگای خۆی خستبێتە سەر پشت و داوا لەو لایەنانە بکات بەشدار بن، بەڵام ئەوان بۆ خۆیان بەشدار نەبن ئەو کاتە دەبێتە ناحەقی کە قسەی بەو شێوەیە لەسەر کەنەکە بکەن. هەرچی ئەو بابەتەیە کە دەڵێن ئێستا کاتی کۆنگرەی نەتەوەیی نیە، ئەم بابەتەیان نامەنتقیترین(نا لۆجیکیترین) بیانووە کە باسی دەکەن. چونکە ناکرێت هێزێك هەبێت بانگەشەی ئازادی و سەربەخۆیی بۆ کوردو کوردستان بکات، بەڵام یەکێتی نەتەوەیی و دروستبوونی ئیرادەیەکی نەتەوەیی بە هەنگاوێکی سەرەکی و گەیشتن بە ئامانجەکانی نەزانێت. وای بۆ دەچم ئەوانەی دەڵێن ئێستا کاتی بەستنی کۆنگرەی نەتەوەیی کوردستان نیە، یان گرنگیی یەکبوون بۆ گەیشتن بە ئازادی و ناسنامەی نەتەوەیی نازانن، یان خاوەنی ئیرادەی خۆیان نین، یاخود دەستی دەرەکی لە پشتیانەوەیە.

بەگشتی ئێمە پێمان وایە کە داگیرکەرانی کوردستان و ئەو هێزانەی کە کوردستانیان دابەشکردووە لەگەڵ ئەوەدا نین کە گەلی کوردو گەلانی ناوچەکە ببنە خاوەنی ئیرادەو ناسنامەی خۆیان. هەر بۆیە بەشێوەی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ هەوڵدەدەن فشار لەسەر هێزە کوردستانیەکان دروست بکەن بۆ ئەوەی کە بە ئاڕاستەی یەکخستنی ئیرادەی نەتەوەییدا هەنگاو نەنێن، بێگومان ئەمەش کاریگەری لەسەر هەڵوێستی ئەو لایەنانە هەیە.

هێزە جیهانی و ناوچەییەکانیش لەڕووی ستراتیژییەوە بەیەك چاو سەیری کێشەی کورد دەکەن و بەیەك کێشەی دەبینن. ڕەنگە لەڕووی تاکتیکیەوە هەندێك تێڕوانینی جیاوازیان بۆ هەر پارچەیەك یان هەر هێزێك هەبێت، بەڵام نە گەلی کورد و نە کێشەکەی لەیەکتری دانابڕن.

بەڵام پارتی دیموکرات و ئەو لایەنانەی کە نزیکی ئەون باس لەدروستکردنی دەوڵەتی نەتەوەیی بۆ کورد دەکەن، ئایا ئەمە ناکۆك نیە لەگەڵ ئەو هەڵوێستەی کە دەڵێن کاتی کۆنگرەی نەتەوەیی نیە؟

بێگومان ئەوە بۆ خۆی ناکۆکە. ئەگەر سەیری مێژووی دروستبوونی دەوڵەتی نەتەوەکان بکەین، دەبینین یەکێتی نەتەوەیی کراوە بە بنەما بۆ دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی. هەر بۆیە پارتی دیموکرات و ئەو هێزانەی کە بانگەشە بۆ دەوڵەت دەکەن، دەبوو لەهەر کەس و لایەنێك زیاتر پێداگیریان لەسەر کۆنگرەی نەتەوەیی بکردایە. ئەگەر گرنگی بە کۆنگرەی نەتەوەیی نادەن، ئەوە بانگەشەکانیان بۆ دروستکردنی دەوڵەتی کوردیش دەکەوێتە ژێر پرسیارەوە.

ئایا گونجاو نیە کە وەکو لە ئێستادا پارتی دیموکرات بانگەشەی بۆ دەکات سەرەتا دەوڵەتی کوردی لە باشوور درووست بکرێت و دواتر بۆ کۆنگرەی نەتەوەیی کار بکرێت؟

وەکو لەسەرەتادا باسم کرد لەبەر ئەوەی لەسەدەی بیستەمدا کورد پارچەپارچەکرا، کێشەیەکی سەرەکی گەلی کورد یەکبوونە. کێشەیەکی تری گەلی کورد نەبوونی ستراتیژییەکی هاوبەشی هێزە کوردستانیەکانە، کە ئەمەشیان سەرچاوەی خۆی لە کێشەی یەکەمەوە دەگرێت. هاوکات هێزە جیهانی و ناوچەییەکانیش لەڕووی ستراتیژییەوە بەیەك چاو سەیری کێشەی کورد دەکەن و بەیەك کێشەی دەبینن. ڕەنگە لەڕووی تاکتیکیەوە هەندێك تێڕوانینی جیاوازیان بۆ هەر پارچەیەك یان هەر هێزێك هەبێت، بەڵام نە گەلی کورد و نە کێشەکەی لەیەکتری دانابڕن. ئەمانە هەمووی بێنینە لای یەکتری دەبێت ئێمەش کێشەی کورد وەکو یەك کێشە ببینین و لەڕووی ستراتیژییەوە لەیەکتری دانەبڕین. بەڵام ئەوەی جێگەی سەرنج و نیگەرانیە ئەوەیە کە پارتی دیموکرات و هەندێك لایەن لە ڕوانگەی یەك پارچەوە سەیری کێشەکە دەکەن و کێشەی پارچەیەك دادەبڕن لە پارچەکانی تر. پێیان وایە کە کێشەی پارچەیەك بە دابڕاو لە پارچەکانی تر چارەسەر دەبێت. ئەوەی کە ئێستاش دەیکەن ئەوەیە. بە تێڕوانینی ئێمە ئەمە هەڵەیەو گەلی کوردو دۆزەکەی لاواز دەکات و ئەو هێزانەش لاواز دەکات. ئێمە پێمان وایە لەڕووی تاکتیکیەوە جیاوازی لە نێوان پارچەکانی کوردستاندا هەیەو دەکرێت سیاسەتێکی تایبەتمان بۆ هەر پارچەیەك هەبێت، بەڵام لە ڕووی ستراتیژییەوە کێشەی هەر چواربەشی کوردستان وابەستەی یەکترین و ناکرێت لەیەکتری دایانبڕین. بۆ ئەمەش دەبێت ئێمە یەکەم جار بێینە لای یەکتر و لەسەکۆیەکی هاوبەشدا ستراتیژییەکی هاوبەشی گشتی دابنێین و دوای ئەوە دەتوانین تاکتیکی خۆشمان بۆ هەر پارچەیەك دیاری بکەین و ئەو شێوە چارەسەرییەی کە بۆ هەر پارچەیەك پێمان باشە پێکەوە دیاری بکەین. ئەگەر وا نەبێت وەکو ئەوە

وا دەبێت کە ئەسپ و عارەبانەیەکمان هەبێت و عارەبانەکە بخەینە پێش ئەسپەکەوەو بەئەسپەکە بڵێین بڕۆ، بێگومان ئەو ئەسپە ناتووانێت بڕوات. ئەمە لە لایەك. لە لایەکی ترەوە دەوڵەتی نەتەوە مۆدێلێك بوو تایبەت بە دوو سەدەی ڕابردوو. وەکو چۆن دەوڵەتی خەلافەت و ئیمپراتۆریەت مۆدێلی چاخەکانی ناوین بوو، بەڵام لەدوای شۆڕشی فەڕەنساوە ئەو مۆدێلە بەسەرچوو. لە ئێستاشدا دەوڵەتی نەتەوە کاتی بەسەر چووەو دونیا لە شێوە چارەسەری تر دەگەڕێت، بەڵام هەندێك هێزی کوردی لەگەڵ سەردەمدا نارۆن. وەکو چۆن لەسەرەتای سەدەی بیستەمدا دەوڵەتی خەلافەت لەسەرە مەرگدا بوو، بەڵام هەندێك سەرکردەی کورد داکۆکیان لە دەوڵەتی خەلافەت دەکرد، ئێستاش هەندێك سەرکردەو لایەن هەمان شت بۆ دەوڵەت نەتەوە دەکەن، ئەمەش دەستی گەلی کورد بەهێز ناکات، بەڵکو لاوازمان دەکات. چونکە پێناسەو فۆرمی سەربەخۆیی و ئازادی لەم قۆناخەدا گۆڕدراوە. ئەگەر ئێمە پێشەنگایەتی بۆ مۆدێلێك نەکەین(لە ئێستادا ڕێبەر ئاپۆ بە مۆدێلی خۆی پێشەنگایەتی بۆ جیهان دەکات)، ئەوا گرنگە بتوانین لەگەڵ ڕەوتی پێشکەوتنی دونیادا بڕۆین و لەسەردەم بەجێ نەمێنین. هەر بۆ ئەوە ئێمە پێمان وایە بەو شێوەیەی کە پارتی دیموکرات باسی لێوە دەکات کێشەکان چارەسەر نابن و کێشەکان قوڵتر دەبنەوە.

ئەگەر ئەو پارتانە بەشداری نەکەن، ئایا قۆناخی داهاتووی ئامادەکارییەکان سەرکەوتوو دەبێت؟

ئێمە هەموو هەوڵمان دەخەینە گەڕ بۆ ئەوەی کە هەموو لایەك بەشدار بن لەقۆناخی ئاییندەدا. قۆناخی ئاییندەش تەنیا لەسەر پارتەکان هەڵوەستە ناکرێت، بەڵکو هەوڵدەدرێت کە لەناو کۆمەڵگادا زەمینەی فکری و ڕێکخستنی بۆ ئامادە بکرێت. قۆناخی دووەمیش دوا قۆناخ نییە. ئێمە پێمان خۆشە هەمووان پێکەوە بین و قۆناخی دووەم بکەینە زەمینەسازی تەواوەتی بۆ بەستنی کۆنگرە. ئەگەر ئەو لایەنانەش بەشدارین نەکرد نابێتە

ڕێبەر ئاپۆ دەڵێت؛ «لە جێگەیەك دیموکراتیەت هەبێت بێ چارەیی نابێت. لەو شوێنەشی بێ چارەیی هەبوو، دیموکراتیەت نیە.»

کۆتایی دونیا! ئەوا دەبێت ئێمە تێکۆشانێکی زیاتر بکەین بۆ ئەوەی هەوڵەکان بگەیەنینە ئەنجام.

ئەگەر کۆنگرەی نەتەوەیی ئەنجام بدرێت چاوەڕوانی چی گۆڕانکارییەك دەکەن لە کوردستان بە گشتی و باشووری کوردستان بە تایبەتی؟

بێگومان کۆنگرە ئەنجام بدرێت و هەمووان بە بەرپرسیارییەوە بەشداری بکەن و کۆنگرە بکرێتە چەترێك بۆ هەمووان و هەمووان وەکو مەرجەعیەتێك سەیری بکەن و بڕیار و ڕاسپاردەکانی پێك بهێنن، ئەو کاتە گۆڕانکارییەکی ڕیشەیی لە کوردستاندا ڕوو دەدات. چونکە لە لایەك یەکبوون دروست دەبێت لە لایەکی تریشەوە زەمینەی سیاسەتی دیموکراتی لە کوردستان گەشە دەکات. ئەو دوو هەنگاوەش گەلێك کێشە لەگەڵ خۆیدا چارەسەر دەکات. دیارە ئەو هەنگاوە زۆر زیاتر کاریگەریی لەسەر باشووری کوردستان دەبێت. چونکە لە ئێستادا زۆر قەیران و کێشە لە باشووری کوردستاندا هەیە، ڕۆژانەش قوڵتر دەبنەوە. چارەسەری ئەو قەیران و کێشانە پێویستیان بە عەقڵیەت و زهنیەتێکی دیموکراتی هەیە. کۆنگرەی نەتەوەیی دەتوانێت ببێتە مۆدێلێك و هاوکاریش بێت بۆ باشووری کوردستان.

بە تێڕوانینی ئێوە چی بکرێت بۆ ئەوەی کۆنگرە ئەنجام بدرێت و ئەو قەیران و کێشانەی ئێوە باستان کرد چارەسەر ببن؟

بە تێڕوانینی ئێمە دەبێت بەرژەوەندی گەل بخەینە پێش بەرژەوەندی حزب و پێکهاتەو پارچەیەکەوە. بۆ ئەوەی ئەوەش بکەین دەبێت دوو تایبتمەندی لە خۆماندا بەرجەستە بکەین؛ یەکەم تایبەتمەندی دیموکراتی لە خۆماندا گەشە پێ بدەین، چونکە چەندە ئەو تایبەتمەندیە بەرەو پێشەوە ببەین ئەوەندە نزیك دەبینەوە لە چارەسەری. ڕێبەر ئاپۆ دەڵێت؛ «لە جێگەیەك دیموکراتیەت هەبێت بێ چارەیی نابێت. لەو شوێنەشی بێ چارەیی هەبوو، دیموکراتیەت نیە.» هەر بۆیە ئێمە پێمان وایە کە ئەگەر ئێمە هەموومان دیموکرات بین، ئەوا بێ چارە نابین. دووەمیش ئەوەیە کە ئێمە گوێ لە خۆمان گەلی خۆمان زیاتر بگرین وەکو لەوەی کە گوێ لە هێزە دەرەکیەکان بگرین. بە دڵنیاییەوە ئەگەر ئەو دوو هەنگاوە بنێین ئەوا دەکرێت لە ماوەیەکی کورتدا هەنگاو بۆ بەستنی کۆنگرە بنێین.

پرسی یەکێتی نەتەوەیی

پرسی زیهنیەت و ناسنامەیەکی هاوبەشە

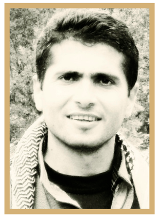

ئامەد شاهۆ

ئەندامی مەجلیسی پارتی ژیانی ئازادی کوردستان (PJAK)

چ گەل و کۆمەڵگایەك بە بێ نەتەوە بێت، ڕووبەڕووی لەناوچوون دەبێتەوە

کاتێك لاپەڕەکانی مێژووی شاراوەی ناو هیلالی بە پیت و زێڕینی کوردستان کە لانکەی شارستانی مرۆڤایەتی بوون و ئەو کۆمەڵگایانەی کە بەشێوەیەکی قووڵ و درێژخایەن شۆڕشی نیولیتیك یان بەخۆیانەوە دیوە، هەڵدەدەینەوە، لەگەڵ سەرهەڵدانی شارستانی شار، چینایەتی و دەوڵەتی، بە کۆمەڵێك روانگە و دەستەواژەی ناکۆك و نامۆی سەر ئەو جۆگرافیا بە پیتە ڕووبەڕوو دەبینەوە کە لادانێکی قووڵ لەڕەوڕەوەی مێژووی مرۆڤایەتی و گەلانی چەوساوەی ناوچەکەیان هێناوەتە ئاراوە کە بەردەوام ڕووبەڕووی شەپۆلی هێرش، پەلامار و کۆمەڵکوژی بوون. رووباری بە خرۆشی مێژووی گەلانی ناوچەکە بەڵگەی حاشاهەڵنەگری ئەو واقعیەتە تاڵ و کارەساتبارەی ئەمڕۆ پشتڕاست دەکاتەوە کە یەکڕیزی و یەکێتی نێوان گەلی کورد و گەلانی ناوچەکە لەرابردوو تا ئەمڕۆ بووەتە هەوێنی پێکەوە ژیان کردن و بەردەوام بوونیان لەسەر ئەم خاك و نیشتمانە. بەڵام داخۆ چ روانگە، لۆژیك و عەقلیەتێك بووەتە هۆکار کە

رۆحی پێکەوە ژیان کردن و هەستی نەتەوەیی لەسەر ئەو خاکە بە پیت و بەرەکەتە کە موازییکی گەلانی ناوچەکەیە، لاواز بکات؟ یان ئەو روانگە خاوەن چ هزر، فەلسەفە و باوەڕییە کە شیرازەی کۆمەڵگا دەشێوێنێت و کلتووری پێکەوە ژیان کردن لەناو بەرداشی ژینۆسایدی کلتووری، نژادپەرەستی و فاشیزم دەتوێنێتەوە.

دەرکەوتنی زیهنیەتی دەوڵەتگەرایی لەسەر خاکی بە پیت و بەرەکەتی هیلالی زێڕین بە واتای نکۆڵی و قڕکردن و پارچەکردنی کۆمەڵگا و چاندنی هزری دژایەتی و بە کۆیلەکردنی کۆمەڵگا دێت. واتا ئەو زیهنیەت و عەقلیەتە تا ئەمڕۆ لەسەر بنەمای پارچەکردنی گەلان درێژە بە تەمەنی دەسەڵاتداری خۆی داوەو لەهیچ سەردەمێکی مێژوو نابینرێت کە وڵات و گەلێکی وەك کورد لەلایەن ئایدیۆلۆژیا یان ئایینێکەوە نکۆڵی لێکرابێت و بە نەبوو لەقەڵەم درابێت. هەر چەند دەسەڵاتە یەك لەدوا یەکەکان لەهەر قۆناخێکدا بە دەمامکی جیاوازەوە باڵیان بەسەر کۆمەڵگادا گرتووە و ئەو حەڵقە حەڵقەی سیستەمی دەسەڵاتداریش لەناوەڕۆکدا خاوەن عەقڵیەت و لۆژیکێك بوون و ئەویش قووڵکردنەوەی ناکۆکی نێوان گەلان و پارچەکردن و بە کۆیلەکردنیان بووە کە بە سەپاندنی کلتووری (یەك زمانی، یەك نیشتمانی، یەك نەتەوەیی و یەك ئاڵا)یی بە سەر گەلی کورد و گەلانی ناوچەکە سەرجەم بوونەکانی کۆمەڵگایان بەرەو پارچەبوون و لەناو چوون راکێشاوە.

کوردان لەسەرجەم بەشەکانی کوردستان بە پلانی چەپەڵ، فێڵ و تەڵەکە و زۆرەملیانە بە پەیماننامەکانی قەسری شیرین، سایکس ـ بیکۆ، لۆزان و سەعدئاباد لەلایەن چوار دەوڵەت ـ نەتەوەی ناوچەکە (ئێران، ئێراق، تورکیا و سوریا) و هاوپەیمانەکانیانەوە دابەش کراون و دواتر خراونەتە ناو پڕۆسەی تواندنەوە، پووکاندنەوە، هەڵوەشاندنەوە، نکۆڵی و قڕکردنەوە. دوای سەدەیەك تێپەڕبوون بە سەر ئەو پەیماننامە و پلانگێڕییانە، گەلی کورد و گەلانی ناوچەکە دەیانەوێت بڕیار لەسەر چارەنووسی خۆیان بدەن و بەرگری لە ناسنامە، زمان، کلتوور، مێژوو، نیشتمان و نەتەوایەتی خۆیان بکەن. چۆن گەلی کورد کاتێك مێژووی رابردووی خۆیان سەیر دەکەن نزیکەی ٢٩ بەرخۆدان و راپەڕین کە دوو نرخی مەزنی نەتەوەی کوردن بە شێوەیەکی زۆر دڕندانەو بێبەزەییانە لەپێناو لەناو بردنی نیشتمان و نەتەوایەتی کوردان هەوڵی سەرکوت کردنیان دراوە. بەڵام سەرەڕای ئەوەش گەلی خۆڕاگری کورد بە خاوەندارێتی لەنیشتمانی دایك، خاوەندارێتی لەمێژوو و کلتووری رەسەنایەتی خۆی کردووەو تەسلیمی پلان و کۆنسێپتی داگیرکەران نەبوون کە ویستوویانە گەلی کورد ناچاری ئەوە بکەن کە دەستبەرداری دۆخی کۆمەڵگابوون و نەتەوەبوونی خۆیان بن. ئەوە خاڵێکی حاشاهەڵنەگرە کە حەقیقەتی کۆمەڵگای کورد بە بێنیشتمان و نەتەوایەتی پێناسە ناکرێت، واتا کۆمەڵگایەکی بە بێ نیشتمان و بێنەتەوە ناتوانێت درێژە بەهەبوون و ناسنامەی خۆی بدات و چ گەل و کۆمەڵگایەکیش بە بێنیشتمان و بێنەتەوە بێت، رووبەڕووی هەڵوەشانەوە، لەناوچوون و پەرتەوازەبوون دەبێتەوە.

یەکێتی نەتەوەیی رێ لەبەردەم چارەسەی ئاشتیانەی کێشەی کورد دەکاتەوە

سەرجەم ئەو هێرش و پلانانەی لەمێژوو تا ئێستا لەسەر گەلی کورد پەیڕەو کراوە، بە

ئامانجی ئەوە بووە کە کوردان مافی رەوای خۆیان دەستەبەر نەکەن و وەك گەلێك درێژە بە ژیانیان بدەن کە هەمیشە لەخزمەتی هێزە دەسەڵاتدار و هەژمۆنگەراکانی ناوچەکەدا بێت. ئەو سیاسەت بووەتە هۆکار کە دوو روانگەی جیاواز لەنیشتمانی هاوبەشی کوردستان بخۆڵقێنێت. روانگەیەك ئەوەیە کە بەتەواوی هێز و ئیرادەی خۆیان رادەستی سیاسەتی زلهێزە جیهانی و هەرێمیەکان کردووە و بە پێ ویست و خوازی ئەو لایەنانە دەجووڵنەوە. ئەو روانگەش پاڵپشتی سیاسەتی پارچەگەرایی، عەشیرەتگەرایی، هەرێمایەتی، ئایین پەرەستی، مەزهەب پەرەستی، رەگەزگەرایی و حزبایەتی لەناوچەکەدا کردووە و چەمکی نەتەوایەتی یان لەسەر فاکتەرەکانی نەتەوەپەرەستی، سەرمایەداری و دەوڵەت ـ نەتەوە پەرە پێداوە. ئەو رێبازەش درێژەپێدەری چەمکی نەتەوایەتی تورك، فارس و عەرەبە کە لەرۆژهەڵاتی ناویندا کوردیان خستووەتە ناو بەرداشی ژینۆسایدی جەستەیی و کلتوورییەوەو هەوڵ دەدرێت بە سەپاندنی زیهنیەتی دەوڵەت ـ نەتەوەی کوردی و سیاسەتی «پەرتگە و زاڵ بە» وەك رێبازێکی کۆنترۆڵ کردن و بەڕێوەبردنی کۆمەڵگایان بۆ خۆ بە بنەما گرتووە. بۆیە پێشخستنی چەمکی نەتەوایەتی و یەکێتی نەتەوەیی کورد لەسەر بنەمای نەتەوەپەرەستی و دەوڵەت ـ نەتەوە، دەبێتە هۆی سنوورداربوون و قەتیس مانەوە و گۆشەگیربوونی کوردان و هەمیش ئەگەری دەستپێکردنی شەڕێکی ماڵوێرانکەر و بێکۆتایی لەگەڵ دەوڵەت نەتەوەکانی ئێستا لەناوچەکەدا.

روانگەیەکی تر لەکوردستان بە پێچەوانەوەی ئەوە پشت بە نرخ و بەهای مێژووی گەلانی ناو جۆگرافیا و نیشتمانی هاوبەشی کوردستان، دیمۆکراسی، یەکسانی، ئازادی، ژینگەپارێزی، ئازادی ژن، مافەکانی مرۆڤ لەمافی تاکییەوە تا مافی بە کۆمەڵ و سیاسەتی دیمۆکراتیانە دەبەستێت و دژ بە سیاسەتی مۆدێرنیتەی سەرمایەداری دەوەستێت کە سەرجەم نرخ و بەهاکانی پاکتاو و خاپوور کردووە و کۆمەڵگای پارچە و بێئیرادە کردووەو گرنگی بە خۆبەڕێوەبردن، رێکخستن و هۆشیارکردنەوەی کۆمەڵگا دەدات و لەپێشخستنی هۆشیاری نەتەوەیی و زیهنیەتی هاوبەش و بۆنیادنانی نەتەوەی دیمۆکراتی خاوەن رۆڵە. ئەوەش چەمکی نەتەوایەتی و یەکێتی نەتەوەیی لەسەر بنەمای زیهنیەتی نەتەوەی دیمۆکراتی پێش دەخات، رێ لەبەردەم چارەسەی ئاشتیانەی کێشەی کورد دەکاتەوە و رۆژهەڵاتی ناوینیش بەرەو دیمۆکراتیزەبوون و ئاشتەوایی هاندەدات.

گەلی کورد پێویستی بە یەکێتی نەتەوەیی یە، نە یەکێتی سیاسی

دەرفەت و کەلێنێك لەئێستادا بۆ گەلانی ناوچەکە و بە تایبەت کوردان رەخساوە، زۆر هەستیار و چارەنووس سازە. لەشەڕ و پێکدادانی ئێستا لەناوچەکەدا کە بە شەڕی جیهانی سێهەم لەقەڵەم دەدرێت، بە پێچەوانەی شەڕ و قۆناخەکانی رابردوودا گەلی کورد فاکتەر و لایەنێکی سەرەکی لەشەڕ و هاوسەنگیە سیاسی، دیپلۆماسی، ئابووری و سەربازی لەناوچەکەدایە. پێگەی ئێستای کورد لەو هاوسەنگیە سیاسیانەی ناوچەکەدا بووەتە هۆکار کە لەدارشتنەوەی رۆژهەڵاتی ناوینی نوێ کوردان مافی رەوای خۆیان دەستەبەر بکەن. واتا دەرفەتێکی وا بۆ کوردان رەخساوە کە هەم لەناوخۆدا یەکڕیزی و یەکێتی نێو ماڵی کورد بەهێز بکەن و هەمیش لەئاستی ناوچەیی و جیهانی کوردان

وەک هێزێکی سەرەکی لەدارشتنەوەی نوێ و هاوسەنگی و بەرقەراری ئاشتی و ئارامی لەناوچەکەدا خاوەن رۆڵ بن، بۆیە دەبێت کوردان ئەو پێگەو درەفەتانەی بۆیان رەخساوە بە باشترین شێوە کەڵکی لێ وەربگرن و لەپێناو بەرفراوان کردن و پاراستنیان پێویستی بە چڕکردنەوەی هەوڵەکانیان هەیە.

قۆناخی ئێستا بۆ گەلی کورد ئەو قۆناخەیە کە پێویستە سەرجەم پێکهاتەکانی ناو کوردستان بە شێوەیەکی بەرپرسیارانەو دادپەروەرانە ئەرکی سەرشانیان بە جێ بهێنن. واتا ئیدی قۆناخێکە کە لەچارەسەری ئاشتیانەی کێشەی کورددا جیا لەسەرجەم پارت و لایەنە سیاسیەکان، رێکخراوەکان، گرووپ و جەماعەتە ئایینیەکان، هونەرمەندان، رۆشنبیران، سیاسەتمەداران، نووسەران، رۆژنامەنووسان، مامۆستایان، پارێزەران، گەنجان، ژنان و سەرجەم پێکهاتەکانی تر خاوەن رۆڵن. چونکە ئەم قۆناخە ئەوەمان پێ دەڵێت کە گەلی کورد پێویستی بە یەکێتی نەتەوەیی هەیە، نە یەکێتی سیاسی. چونکە یەکێتی نەتەوەیی خاوەن کاراکتەرێکی وایە کە پارت و لایەنە سیاسیەکان تێدەپەڕێنێت و ئەو دۆسیە پەیوەندی بە سەرجەم پێکهاتەکانی کۆمەڵگای کوردستانەوە هەیە، چۆن دەبێت هەر کەس و لایەنێک لەوەدا قانیع بێت کە کێشەی ئێستای کورد نە یەکێتی سیاسییە، بەڵکوو یەکێتی نەتەوەییە و تا کاتێک لەسەر مۆزاییکی دیموکراسی کوردستان یەکێتی نەتەوەیی نەیەتە ئاراوە، دەرفەت و هەل بۆ یەکێتی سیاسی ئیستراتیژی و تەندروست لەنێوان هێز و لایەنە سیاسیەکان نارەخسێت. پێناسەکردن و سنووردار کردنی ئەو بابەتە بە چەند پارت و لایەنی سیاسی دژە دیموکراسییە. پرسی یەکێتی نەتەوەیی پرسی پێکهێنانی زانین و زهینیەتێکی هاوبەش لەلایەن هەموو تاکەکانی نەتەوە و هەموو چین و توێژە سیاسی و کۆمەڵایەتی و کەلتووریەکان لەدەوری هەندێک بنەما و بەهایە. ئەو پرسەش تەنیا پرسی ئەو ناکۆکیانە نییە کە بەهۆی سیاسەتی هێزە دەسەڵاتدارەکانی سەر کوردستان لەنێوان بەشەکانی کوردستان، پارتە سیاسیەکان و هێزە کۆمەڵایەتیەکان هاتووەتە ئاراوە، بەڵکوو بەشێکی دەگەرێتەوە بۆ شێرازە و دۆخی کۆمەڵایەتی کوردستان کە زهینیەتی نەتەوایەتی بەرەو کاڵبوون هانداوە. کاتێک باس لەروانگەی زهنیەتی نەتەوەی دیموکراتی دەکرێت لەدیارکردنی چارەنووسی نەتەوەیی دا پێویستە سەرجەم رەنگ و پێکهاتەکان مافی بەشداربوونیان پێ بدرێت. بۆیە بۆ خەباتی نەتەوەیی چەندێک ژمارەی رەنگ و پێکهاتەکان زیاد بێت، ئەوەندە دیموکراسی و ئاشتەوایی بەرقەرار دەبێت.

یەکێتی نەتەوەیی بە عەقڵیەتی دەوڵەت ـ نەتەوە دەستەبەر نابێت

زۆربەی پارتە سیاسیەکان لەبەر ئەوەی لەچوارچێوەی ئەجێندای سیاسی هێز و لایەنە دەرەکیەکان جووڵاونەتەوە، ناتوانن یەکریزی و یەکێتی نێوان ریزەکانیان و گەلی کورددا دروست بکەن، بە پێچەوانەوە ئەوانەی کە لەسەر روانگەی دەوڵەت ـ نەتەوە کار دەکەن هەمیشە بەربەستیان لەسەر ئەو بابەتە درووست کردووە.

نموونەی ئەوە لەباشووری کوردستان دەبینرێت کە لەنێوان پارت و لایەنە دەسەڵاتدارەکان تەنانەت بەرەی کوردستانی دروست کرا و دوای ئەوەش لە هەر قۆناخێکدا بەشێک لەپارتەکان لەگەڵ یەکدی رێکدەکەون، بەڵام ئەو رێککەوتنانە لەبەر ئەوەی لەسەر زهینیەتی بەرژەوەندی حزبی پێکهاتووە، کورت خایەن و بێ ئەنجام ماون و لەزانابوون، وشیارکردنەوە و زهینیەتی هاوبەشی نەتەوەیی بێ رۆڵ ماون. تەنانەت بابەتی نەتەوەیی یان لەبەشێکی کوردستان دا قەتیس کردووەو سەرجەم بەشەکانی تری کوردستانیان کردووەتە قوربانی بەشێکی کوردستان. بۆیە ئەمڕۆ زۆر بە بێ شەرمیەوە زۆرینای ئەوە لێدەدەن کە با پارتێکی بەشێکی کوردستان دەستێوەردانی بەشێکی تری کوردستان نەکات. بەشداری گەنجان لەپاراستنی کۆبانێ، جزیرە، شەنگاڵ و رۆژهەڵات بە ئەرکی خۆ و کوردانی بەشێکی تری کوردستان نازانن. تەنانەت داوا دەکەن کە گەنجان و گەل تەنیا لەخەباتی بەشی خۆیاندا قەتیس بمێنن. ئەوەش لەدۆخێکدایە کە لەهەر بەشێکی کوردستان کار گەهێشتووەتە ئەو ئاستەی کە پارتەکان شەڕی براکوژی یان لەگەڵ یەک کردووە بە درێژایی ئەوەش لەئەمڕۆشدا دەستکەوتەکانی گەل وەک پەرلەمان و دەزگا شەرعیەکان لەهەرێمدا لەلایەن پارتی دیموکراتی کوردستانی ئێراقەوە دادەخرێت و بە کارهێنانی ئەدەبیاتی جۆراوجۆر کۆمەڵگای کوردستان لەگەوهەری خۆی بدوور دەخەن. ئەو پارتانە خاوەندارێتی بەشێکی کوردستان لەبەشێکی تری کوردستان وەک دەستێوەردان لەقەڵەم دەدەن و بەو زهینیەت رەوایەتی بە پەیماننامەکانی سایکس ـ بیکۆ و لۆزان دەدەن. واتا ئەو پارتانە بە بڵاو کردنەوەی دەستەواژەکانی دەوڵەت ـ نەتەوە لەسەر جۆگرافیای کوردستان خزمەتیان بە پەیمان نامەکانی سایکس ـ بیکۆ و لۆزان کردووە. کاتێک سەیرێک بە کردەوە زهینیەتی دوو حزبی دەسەڵاتدار لەباشوور بکەین دەبینین کە زهینیەتی کۆمەڵگایان پارچە کردووە تەنانەت لەبەکارهێنانی دەستەواژەکاندا، بیرکردنەوەکان جیاواز و دژ بە یەکن. ئەو زهینیەتەش تاک و کۆمەڵگا لەچەمکی نەتەوایەتی رۆژ لەدوای رۆژ بدوور دەخات و هەستی نەتەوایەتی بەرەو کاڵبوون دەبات. بۆیە ئەو حەقیقەتە بەرچاوروونییەکی وامان پێ دەدات کە یەکێتی نەتەوەیی بەو پارتانەی کە خاوەن عەقڵیەتی دەوڵەت ـ نەتەوەن، بەدی نایەت.

مەحاڵە دەستکەوتەکانی کوردستان تەنیا لەپارچەیەکدا بپارێزرێن

کاتێک باس لەئامانجی سەرەکی لەدارشتنی ستراتیژی یەکێتی نەتەوەیی دەکرێت، ئازاد کردنی سەرجەم بەشەکانی کوردستان و فەراهەم کردنی ژیانێکی ئازاد و دیموکرات دەکەوێتە زهنی تاکەکان. ئەو کات ئەو پێناسەیە لەگەڵ کردەوەی بەشێک لەپارتەکانی کوردستان ناکۆکە. چونکە هەتا هەر چوار بەشی کوردستان رزگار نەکرێن و هاوکار و پشتیوانی یەکتر نەبن، مەحاڵە دەستکەوتەکانی کوردستان تەنیا لەپارچەیەکدا بپارێزرێن. بۆیە چارەنووسی هەر چوار بەشی کوردستان پێکەوە بەستراوەتەوە، واتا راستی نەتەوەیی بۆ هەر پارچەیەک چارەسەرییەکی گۆنجاو لەپێناو قازانجی گشتی کوردستان دیاری دەکات و هاوکات ئەگەر پارچەیەک بۆ دیاری کردنی چارەنووسی خۆی هەوڵ دەدات، نابێت کێشە و گرفت بۆ بەشەکانی تری کوردستان بنێتەوە و پێویستە پەیوەندی

نێوانیان زۆر تەندروستانە بێت. لەو لۆژیك و روانگەیەدا گەل هیچ كێشەو گرفتێكی نییە، بەڵكوو هەرس نەكردن و قبووڵ نەكردنی لەلایەن پارتەكانەوەیە. ئیدی ئەو دۆخ دەرفەتی ئەوەی هێناوەتە ئاراوە، كە سەرجەم پێكهاتەكانی تری كوردستان لەبۆنیادنانی نەتەوەی دیمۆكراتیك دا رۆڵی پێشەنگ بگێڕن. واتا لەدیاری كردنی چارەنووسی نەتەوەییدا هەر كەس مافی بەشدار كردنی هەیە. بۆیە داخواز و ویستی گەل ئەوەیە كە یەكڕیزی و یەكێتی نێومالّی كوردی بێتە ئاراوە. گەلی كورد بۆ خۆی سەرجەم ئەو سنوورانەی كە داگیركەران دروست یان كردووە، لەكرداردا بەزاندوویانەو بە خاوەنداریێتی لەنرخ و بەهای گەلەكەمان لەبەشەكانی تری كوردستان ئەوەیان راگەیاندووە، كە كوردستان جەستەیەكە و یەكێتی نەتەوەیی رۆحی ئەو جەستەیە. واتا ئێستا گەل بۆ یەكێتی نەتەوەیی ئامادەیەو دۆخی ناوچەكە ئیدی بەوە دەست دەدات كە كورد بە بەستنی كۆنگرەی نەتەوەیی یەكێتی خۆی رابگەیەنێت.

كۆنگرەی نەتەوەیی كوردستان لەساڵی ٢٠١١هوە تا ئەمڕۆ ٥ كۆبوونەوەی بەنرخ و گرنگی لەسەر راوێژی یەكێتی نەتەوەیی لەكات و شوێنی جیادا لەپێناو بەستنی كۆنگرەی نەتەوەیی ساز كردووە كە یەكەمین كۆبوونەوەی راوێژی نەتەوەیی لەمانگی ١٠ی ساڵی ٢٠١١ لەبرۆكسل لەسەر بارودۆخی كوردستان و دووەمین راوێژی نەتەوەیی لەمانگی ١١ی ٢٠١٢ لەپەڕلەمانی فرەنسا لەسەر رەوشی رۆژئاوای كوردستان و سوریا، سێهەمین كۆبوونەوەی راوێژ لەنیسانی ساڵی ٢٠١٤ لەسوید لەسەر رۆژهەڵاتی كوردستان و ئێران، چوارەمین راوێژی یەكێتی نەتەوەیی لەئەیلولی ٢٠١٦ لەشاری كەركوك لەسەر دۆخی باشووری كوردستان و پێنجەمین راوێژیش لە ١٥ و ١٦ی تەمووزی ٢٠١٧ لەشاری سلێمانی لەسەر گرنگی و پێویستی كۆنگرەی نەتەوەیی بەڕێوە چووە. پرسیار ئەوەیە چ هێز و لایەنێك تا ئێستا بە جددی مامەڵەی لەگەڵ ئەو خەباتە نەتەوەییە نەكردووەو بە هێنانەوەی پاساو و بیانووی بێبنەما لەو خەباتە ئیستراتیژیەی نەتەوەكەمان خۆی دزیوەتەوە؟ بۆچی روانگەیەك لەكوردستاندا ئەوەندە پێداگری لەسەر بەستنی كۆنگرەی یەكێتی نەتەوەیی كورد دەكات و روانگەی تریش ئەوەندە پێداگری لەسەر نەبەستنی كۆنگرەی نەتەوەیی كورد دەكات؟

یەكێتی پێكهاتەكانی كۆمەڵگای كوردی پێویستیەكی سەردەمیانە

خەبات و كۆبوونەوەكانی راوێژی یەكێتی نەتەوەیی كوردستان لەسەرجەم بەشەكانی كوردستان، ئەورووپا و سەرجەم ئەو ناوەندانەی كە گەلی كوردی تێدا ژیان بەسەر دەبەن هەنگاوێكی مێژوویی و گرنگە. درێژەپێدان و بەرفراوان بوونی ئەو هەنگاو دەتوانێت ببێتە هەوێنی یەكێتی نەتەوەیی كوردستان. ئەوەی ئێستا بۆ گەلی كورد پێویستە و دەتوانێت رۆڵی سەرەكی لەسەركەوتن و بە ئەنجام گەیاندنی ئەو هەنگاوەدا هەبێت لەقۆناخی یەكەمدا ئەوەیە كە شۆڕشی زیهنی لەتاكی كورددا بكرێت و زانابوون و هۆشیاری دەربارەی سەرجەم كۆنسێپت و پەیمانەكانی ناو مێژووی داسەپاوی سەر نیشتمان دەستەبەر بكرێت و بۆ گۆڕینی ئاراستەی ئەو مێژووە خوێنمژە كە لە رووبارێكی بەرتەسكدا هێز و ئیرادەی ئازادی كۆمەڵگای بەرەو كۆشكی پاشا دەمامكدارەكان و هێزە دەسەڵاتخوازەكان دەخرۆشێنێت و غەڵتانی زەلكاوی جاهیلیەت و درۆ دەلەسە و نەزانیان دەكەن، یەكێتی نێوان سەرجەم

پێكهاتەكانی كۆمەڵگای كوردی دەبێتە پێویستیەكی سەردەمیانە. لەدووەمین قۆناغدا پێویستی بەوە هەیە سەر لەنوێ سەرجەم دەستەواژەكانی وەكوو، دیمۆكراسی، مێژوو، ئازادی، نیشتمان، نەتەوە، زمان، كلتوور، كورد و جۆگرافیای كوردستان بە پێ زیهنیەتی نەتەوەی دیمۆكراتی پێناسە بكرێنەوە. چۆن بیركردنەوە یان زیهنیەتی هەڵە، كردەوە و دەرئەنجامی هەڵەی لێدەكەوێتەوە.

واتا هەڵومەرجی ناوخۆیی و دەرەكی لەرۆژی ئەمڕۆدا بۆ بەستنی كۆنگرەی نەتەوەیی لەپێناو بۆنیادنانی نەتەوەی دیمۆكراتی كورد رەخساوەو بە چڕكردنەوەی هەوڵەكان و زەخت و گۆشاری جەماوەری دەتوانرێت لەو كارەدا سەركەوتن مسۆگەر بكرێت. هاوكات ئەگەر هێز و لایەنێكی سیاسی بیەوێت لەبەردەم ئەو خەباتەدا كۆسپ و تەگەرە بنێتەوە ئەوا لەلایەن جەماوەرەوە بە سزا دەگەیەنرێت و پێگەی جەماوەری لەدەست دەدات. دروست بوونی یەكێتی و یەكڕیزی نێوان كۆمەڵگای كوردی بە خۆ بە واتای یەكێتی نەتەوەییە و گەل لەم سەردەمەدا ئیدی هەوڵی ساز كردنی دام و دەزگا شەرعیەكانی خۆی دەدات كە گەرەنتی پاراستنی چارەنووسی بدات. بۆیە گفتگۆ و رێكەوتنی گەل و پێكهاتەكانی كۆمەڵگا لەسەر بنەما، بەها و رێبازەكانی یەكێتی نەتەوەیی پێویستییەكی سەردەمیانەیە.

پێویستە گەل بڕیار لەسەر چارەنووسی خۆی بدات

بە پێ ئەو شەرت و مەرجە زێڕینە بۆ گەلی كورد و گەلانی ناوچەكە خۆڵقاوە، گەلی كورد دەتوانێت كۆنگرەی نەتەوەیی كوردستان ببەستێت، ئەویش بەو مەرجە ئەگەر سەرجەم لایەنە كوردیەكان ئەو ئەركە مێژووییە بە ئەستۆ بگرن، لەئەگەری پاساو هێنانەوەی ژمارەیەك لەلایەنی سیاسی پێویستە گەلی كورد بڕیار لەسەر چارەنووسی خۆی بدات و چاوەڕوانی ئەو لایەنانە نەبێت كە مۆزایدە بە ئیرادەی سیاسیانەوە دەكەن و بە بەشداری كارایان لەخەباتی راوێژی نەتەوەیی دەرفەت بۆ بەستنی كۆنگرەی نەتەوەیی فەراهەم بكەن. هەر چۆن لەئەنجامنامەی یەكەمین راوێژی نەتەوەیی ١٦ و ١٧ ی ئابی ساڵی ٢٠١٧ی زایینی لەشاری سلێمانی بڕیار لەسەر ئەوە درا كە سەرجەم پارت و لایەنە سیاسیەكان، كۆمەڵگای مەدەنی و كەسایەتی ناودار كە بەشداری كۆبوونەوەی راوێژ بوون، تێڕوانینی خۆیان سەبارەت بە پێویستی هەر چی زووتری بەهێز كردنی یەكێتی نەتەوەیی بەیان كردووە و رایانگەیاندووە كە بۆ هەنگاوەكانی ئایندە ئامادەی كار و لەئەستۆ گرتنی ئەركن. بەو پێیە بەستنی كۆنگرەی نەتەوەیی كورد خەباتێكی ئیستراتیژییە. بۆیە نەتەوایەتی بە واتای زیهنیەت و ناسنامەی هاوبەشە. ئەگەر چی مێژوو، كلتوور، زمان و جوگرافیای هاوبەش بنەمای مێژوویی و ماددی بۆ نەتەوایەتی پێك دێنن، بەڵام ئەگەر ئەو دەستەواژانە بە پشتبەستن بە بنەما، بەها و دامەزراوەكان نەگەیەندرێنە ئاستی زانابوون و زیهنیەتێكی هاوبەش نەتەوایەتی پێك نایەت. هەوڵ و كۆششی راوێژی نەتەوەیی كورد بە دەستپێشخەری كۆنگرەی نەتەوەیی كوردستان لەسەرەتا كار لەسەر زیهنیەت و ناسنامەی هاوبەشی كوردان دەكات و بە گشتی بوون و بڵاوبوونی ئەو زیهنیەت یەكێتی نەتەوەیی مسۆگەر دەكرێت.

پارتەکانی ڕۆژهەڵات بە فاکتەرەکانی مۆدێڕنیتەی سەرمایەداری یەکێتی نەتەوەیی ساز دەکەن

یەکڕیزی، هاوئاهەنگی، یەکگوتاری، یەکێتی و بەستنی کۆنگرەی نەتەوەیی بۆ گەلی کورد لەرۆژهەڵاتی کوردستان زیاتر لەبەشەکانی تری کوردستان پێویست و گرنگە. چۆن ئێران و رۆژهەڵاتی کوردستان مۆزاییکی دیمۆکراتیکی گەلانەو لەپێکهاتن و نەشوونماکردنی ناسنامەو نەتەوەبوونی کورداندا جۆگرافیا و وڵاتی ئێران بە کاریگەر بووە، بەڵام لەسەردەمی مۆدێڕنیتەی سەرمایەداری دا کوردایەتی و نەتەوایەتی زەبر و گورزی کوشندەی بەرکەوتووەو ئاسەواری ئەوەش لەرۆژی ئەمرۆدا بە باشی دەبینرێت. سەرەڕای ئەوەی کە زیاتر لەسەدەیەکە راپەڕین و بەرخۆدانی هێز و لایەنەکان لەرۆژهەڵاتی کوردستان بەردەوامە، بەڵام ئەو رێبازە تێکۆشانە نەیتوانیوە واتا بە بنەما، بەها و رێبازە دیمۆکراتیەکانی کوردستان بدات و لەنەشوونماکردنی نەتەوە و نیشتمان رۆڵی پێشەنگ بە ئەستۆ بگرن. بەشداری نەکردنی بەشی زۆری پارتە رۆژهەڵاتیەکان لەراوێژی نەتەوەیی دوایی لەسلێمانی ئەوە دەخاتەڕوو کە دەیانەوێت نەتەوە بوونی کوردان بە رێگای فاکتەرەکانی مۆدێڕنیتەی سەرمایەدارییەوە (سەرمایەداری قۆرخکار، دەوڵەت ـ نەتەوە و ئیندۆستریالیزم) بەدەست بهێنن، ئەو روانگەش بە پێچەوانەوە زیان لەبەرژەوەندی نەتەوەیی و زیهنیەتی هاوبەشی کوردان دەدات. بۆیە تا کاتێك ئەو پارتانەی کە خاوەن ئەو عەقڵیەتە بن و لەژێر چنگی دەوڵەت ـ نەتەوە خۆیان رزگار نەکەن، ناتوانن دەستپێشخەری بۆنیادنانی نەتەوەی دیمۆکراتیك و دەستەبەر کردنی ژیانی ئازاد و دادپەروەر بۆ گەلەکەیان بکەن. ئەگەر ئەو لایەنانەش پێداگری لەسەر ئەو عەقڵیەتەی خۆیان بکەن و هەنگاوێك بەرەو ویست و خوازی گەلەکەیان کە پێکهێنانی یەکێتی نەتەوەییە هەڵنەگرن، ئەوا پێگەی جەماوەری خۆیان لەرۆژهەڵاتی کوردستان لەدەست دەدەن. چۆن ئیدی پارتەکان بە دەمامکی؛ (خۆ زل زانین، گوێ نەدان بە ویست و داخوازی گەل و خۆدزینەوە لەپرسی نەتەوەیی) ناتوان گەلی هۆشیار و زانا فریو بدەن و ئیدی دەبێت بە بێ هیچ پاساوێك لەپێناو بەرژەوەندی نەتەوەیی گەلەکەیان بۆ بەستنی کۆنگرەی نەتەوەیی و یەکێتی گەلی کورد ئەرکی مێژوویی سەرشانیان بەجێ بهێنن.

هەر چەند داگیرکەرانی کوردستان بە قووڵکردنەوەی شەڕ و قەیران لەناوچەکە دەیانەوێت ئیرادەی ئازادی گەلانی ناوچەکە لەناو مەنگەنەی چەوساندنەوەدا بهاڕن و لەئازادی و دیمۆکراسی بەدووریان بهێڵن. چەندێك گۆشار و مەترسی بۆ سەر بەستنی کۆنگرەی نەتەوەیی کورد لەئارادایە، دوو ئەوەندەش دەرفەتی زێڕین و مێژوویی بۆ بەستنی کۆنگرەی نەتەوەیی کورد رەخساوە. هەوڵەکانی کەنەکە بۆ بەڕێوەبردنی راوێژی نەتەوەیی بەنرخ و گرنگن و بەڕێوەچوونی راوێژی نەتەوەیی لەهەر بەشێکی کوردستان بە لەبەرچاو گرتنی تایبەتمەندی بەشەکانی تری کوردستان هەنگاوێکی ترە بۆ پێکهێنانی یەکێتی نەتەوەیی کورد. بۆیە پژاك و کۆدار بەستنی کۆنگرەی نەتەوەیی و یەکێتی نێوان کوردان بە خەباتێکی ئیستراتیژی خۆی دەبینێت و لەگۆڕەپانی کرداردا چ ئەرك و بەرپرسیارێتی بکەوێتە سەرشانی بەجێ دێنێت و ئامادەگی خۆیشی بۆ سەرخستنی ئەو خەبات راگەیاندووە.

KODAR

ملت دموکراتیک

نشریەی اجتماعی، فرهنگی وسیاسی
جامعەی دموکراتیک و آزاد شرق کوردستان
FREE AND DEMOCRATIC SOCIETY OF EASTERN KURDISTAN
سال سوم ویژه نامە شهریور ماه سال یکهزار و سیصد و نود و شش September 2017

ویژەنامە

کنگرەی ملی کوردستان

Kongreya Neteweyî ya Kurdistanê

مقالاتی با محوریت چرای و چیستی کنگرەی ملی کورد و موانع پیشروی آن

ریبوار آبدانان
زیلان وژین
فواد بریتان
آمد شاهو
آرمانج ساریا
دیار غریب

1999 - KNK

1999 - KNK

KODAR
KOMELGAY DÊMOKRATÎK U AZADÎ ROJHELATÎ KURDISTAN
NETEWEY DÊMOKRATÎK
Kongreya Neteweyî ya Kurdistanê
www.kodar.info
September 2017